

СЛОВО

Без мови немає нації!

Просвіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

18 (707), 2–15 травня 2013

До уваги передплатників!

У зв'язку з тривалими святами, складним графіком роботи типографії, служб доставки і розповсюдження друкованих видань, наступне число "Слова Просвіти" (19) вийде у четвер 16 травня 2013 р.

ШЕВЧЕНКОВА ВОЛЯ

5

РОДИННИЙ АЛЬБОМ

10

“ЛЮБИЛА Я СВОЇ МРІЇ...”

13

КОСТЬ ЛАВРО: ЦЕ МОЄ ЖИТТЯ

14

Фото Олександра Литвиненка

Добрих і світлих Великодніх свят!

Дорогі наші читачі!

Редакція газети “Слово Просвіти” щиро вітає кожного з Вас, Вашу родину, Ваші благословенні краї з Великодніми святами! Бажаємо, аби чиста й піднесена радість Світлого Христового Воскресіння стала постійним настроєм Вашого дому, принесла в нього щастя, здоров'я, добробут, відкрила дорогу Божій благодаті на свято і на майбутнє! Нових здобутків у Вашій професійній та подвижницькій просвітянській діяльності, збереженні і примноженні українських традицій! Господнього благословіння кожному з нас і нашій Україні, нашим батькам, дітям і онукам! Хай усіляка нечисть розточиться від Великодніх дзвонів і спільної молитви, хай весняне оновлення торкнеться кожного з нас, нашого суспільства, нашої Батьківщини! Смачної Вам паски і Господньої ласки!

Чи відродиться національно-демократичний рух?

Микола ЦИМБАЛЮК

Голова Товариства “Просвіта” **Павло Мовчан** укотре звернув увагу учасників на поглиблення дій нинішньої влади не щодо покращення економічного стану країни, зміцнення її міжнародного іміджу, а активного витіснення української мови з усіх сфер суспільного життя. Триває вперте ігнорування проблем української культури і мистецтва, переважна більшість преси, радіо й телебачення не українські за мовою і змістом. Навіть на Першому Національному телеканалі панує примітивна московська естрада і процвітають низкопробні російські кримінальні фільми. Дедалі відвертіше ЗМІ стають розмінною монетою в політичній грі Москви. Це засвідчують і недавні події навколо одного з незалежних телеканалів ТВі.

Політика й поведінка чинної влади свідчать про послідовне ігнорування основних українських національних цінностей. Враження таке, що гуманітарна політика в Україні повністю керується з-за кордону. Чого варті лише “нові” ініціативи Міносвіти про витіснення української мови й історії з вишів, а нещодавно — скорочення викладацького складу і збільшення навантаження на тих, що залишаться. Викликає занепокоєння фактичне усунення влади від відзначення 200-річчя українського генія — Тараса Шевченка, що змусило громадськість створити свій комітет і розпочати підготовку до святкування ювілею Кобзаря.

Із огляду на це Павло Мовчан знову звернувся до лідерів парламентської опозиції у Верховній Раді змінити пріоритети: негайно мусить бути створена Народна рада, у якій могли б узяти участь представники різних громадських і політичних організацій. Це той значний сегмент суспільства, який ігнорує опозиція. А боротьба за українську державність без творення громадянського суспільства й залучення його до вирішення національних завдань справа безперспективна.

Із головною співповіддю “Загрози державності та протидія їм” виступив голова Координаційної Ради Форуму, голова НРУ **Василь Куйбіда**. Він, зокрема, сказав:

— Нинішній стан української держави та українства в ній далекий від тих ідеалів, які ми собі уявляли на початку 1990-х, після здобуття Україною Незалежності. Так само й 2004-го, коли, здавалося, ми таки захистили демократію й нашу державність і більше ніколи не поступимося ними. Але сталося не так, як гадалося.

Нині Україна загрожена в усіх аспектах її життєдіяльності, саме буття нашої країни поставлене під знак питання. Тому мусимо говорити й усвідомлювати щодо конкретних загроз українській незалежності.

Загрози зовнішні...

Наприкінці ХХ століття Збігнев Бжезінський, визначаючи геополітичне значення України, сказав, що Російська імперія неможлива без України. Цю ж думку нещодавно висловив на Безпечовому Форумі у Києві ще один авторитетний американський експерт, колишній Посол США в Україні Стівен Пфайфер: “Що стосується Росії, то Путін відбудовує разом із Казахстаном та Білоруссю потужну систему. Росія чітко усвідомлює, що приєднання України до Євросоюзу робить неможливим її входження до Митного Союзу, тому й робить усе для того, аби економічно впливати на Україну. Очевидно, що Південний потік збудують в обхід України, навіть якщо це не вигідно РФ. Це ще раз підкреслює геополітичну важливість України”. Однак він визнав, що “сьогодні Україна випала з радарів Вашингтона. Адміністрація Обама має широкий спектр зовнішніх відносин, але Україна в нього не входить. У цьому винна сама Україна...”.

Водночас 23 квітня Україна зробила перший суттєвий крок на шляху до набуття членства в Митному Союзі. Микола Азаров заявив про вирішення питання щодо надання Україні статусу

Координаційна рада Всеукраїнського форуму “На захист української мови та державності” провела 24 квітня своє чергове засідання. Із доповідями виступили співголови КР голова Товариства “Просвіта” Павло Мовчан і голова НРУ Василь Куйбіда. Решта учасників висловили свої думки і внесли конкретні пропозиції щодо розгортання широкого руху й активізації дій на захист національних цінностей.

За підсумком роботи Рада схвалила проекти документів: звернення IV етапу Всеукраїнського Форуму до українського народу; звернення до опозиційних парламентських і позапарламентських політичних партій, громадських об’єднань патріотичного спрямування, творчих, професійних та інших спілок, а також розглянули план матеріально-технічного забезпечення акції УНП “Останнім шляхом Кобзаря”.

Як і на попередньому засіданні, незважаючи на запрошення, представники парламентської опозиції участі в роботі КР не взяли.

спостерігача у Митному Союзі й перехід до підготовки відповідних документів для підписання їх президентами. На відміну від Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, яка вже понад рік тому як була парафрована, у випадку з Митним Союзом створення робочих груп, підготовка документів, вирішення технічної сторони питання йде форсованими темпами. Це свідчить тільки про одне: укладати Угоду про асоціацію з ЄС українська влада не збирається, і статус спостерігача при Митному Союзі — це сигнал про справжні інтеграційні наміри влади. Мета влади у цих діях — змусити ЄС відмовитися від укладання Угоди, аби це стало формальною основою для аргументації необхідності подальшої інтеграції саме в МС.

Українці мусять чітко розуміти: Митний Союз — не тільки втрата суверенітету держави, а й економічно неефективна структура. Ані Казахстан, ані Білорусь так і не отримали відчутного зиску від приєднання до МС. Навпаки, внутрішні споживчі ціни у Казахстані та Білорусі підвищилися у зв’язку з новими тарифними ставками. Деякі національні виробники страждають від підвищення цін на імпортовану сировину чи технології. Але це не зупиняє Януковича, який має намір уже в травні укласти угоду про вступ України до МС.

Тим часом Москва сформувала широкий масовий рух за відновлення держави як імперії. Шовіністи — білі, червоні, коричневі — створюють сприятливе суспільне тло для амбітних планів неоімперської еліти. І загроза геополітичного диктату Росії в Європі знову актуалізується і, відповідно, значення України як ключової ланки в реалізації цього задуму виходить на перший план.

Уряд РФ розробив і достатньо вдало втілює плани енергетичного шантажу України. Російські спецслужби беруть активну участь у координації виступів “п’ятої колонії”, головне завдання якої — поглиблення політичного розколу в Україні.

Один із п’ятиколонних проєктів в Україні — “Український вибір” Віктора Медведчука, який уже кілька років за потурання нинішнього режиму провадить відверту антиукраїнську кампанію, агітуючи за Митний Союз. У цьому ж фарватері йдуть і Партія регіонів, і Компартія.

...І внутрішні

Основна внутрішня загроза — сама політична система. Система фальшива й антиукраїнська наскрізь, бо, незважаючи на показний політичний плюралізм і виборність, у ній відсутня первинна ланка демократії: демократичні політичні партії. Замість них існують лише політичні структури, що обслуговують великий капітал або інтереси сімейного клану. Тут усі рішення ухвалюють невеликою групою олігархів або в колі однієї родини, а вже згодом втілюють у життя партфункціонери. Влада нищить усе українське, реалізуючи гасло — “Україна не для українців!”.

Політичний режим настільки знахабнів, що йому вже неважлива громадська думка власного народу, те, що говорять про Україну та її владу за кордоном. У нас судять політичних опонентів за абсолютною надуманими підставами.

Ще один, найсвіжіший приклад: 19 квітня президент підписав закони, ухвалені на антиконституційному виїзному засіданні ВР 4 квітня. Вищий адмінсуд визнав “законним” виїзне засідання Ради. Віктор Янукович укотре показав, що для нього будь-який закон — це дишло, зокрема й Конституція.

На початку квітня в українському парламенті провладна більшість саботувала голосування за “Проект Постанови про 80-ті роковини Голодомору в Україні та вшанування пам’яті жертв геноциду української нації”. Комуністи й Партія регіонів відверто знущуються над усім українським, над нашою історією. Дмитро Табачник вилучає з книжок з історії згадки про Бандеру й Шухевича, а комінустів в Раді навіть не встають, аби вшанувати пам’ять жертв Голодомору хвилиною мовчання. Дії комуністів-людиноненависників нікого не дивують — вони відповідальні за всі ці злочини: Голодомор, політичні репресії й масові вбивства. Ці події вкотре з новою силою ставлять питання про непокаране зло: КІРС мусить бути покарано, як покарав Нюрнберг НСДАП.

Викликає занепокоєння й ситуація з київськими виборими. Згідно з Конституцією України, вони мусять відбутися цього року. Намагання їх відтягнути можна трактувати не інакше як боязнь права вибору киян. Не призначення виборів у Києві — чергова наруга над законами, насамперед Основним. У цьому ключі ще одна тема — референдум, який, за наміром влади, має законсервувати теперішній політичний режим.

Мовно-інформаційна експансія

Сьогодні на 100 українців у країні припадає 7 газет рідною мовою, тоді як на 100 росіян — 54 газети російською. В Україні розповсюджується понад 2 тисячі назв періодичних видань Росії. Із 214 загальнонаціональних газет України державною мовою виходить 78, тобто 32 %. Це ж стосується радіо- й телеканалів. Близько 80 % громадян України називають телебачення своїм головним джерелом інформації. За даними моніторингу 8-ми провідних телеканалів України, волонтерами руху “Простір свободи” у жовтні 2012 року, що тривав 64 години, українська мова лунала на каналах близько 28 % часу, стільки ж було відведено двомов-

ним програмам, решта ж 44 % належала російськомовним.

Таким чином значна частина населення нашої країни існує в інформаційному полі Росії. Внаслідок цього російські електронні ЗМІ не тільки одноосібно формують уявлення про Україну, а й досить часто стають активними учасниками внутрішньополітичних процесів у самій Україні. Причому це стосується не тільки комерційних каналів, а й державних. Згадаймо лише сюжети оренбурзького телеканалу, в якому “поклоніння русофобу Шевченку” прирівнювалося до фашизму, чи цинічна насмішка над українцями нащадка енкеведиста, телеведучого Івана Урганта.

Нинішня влада неспроможна і головне — не має бажання протистояти російській інформаційній експансії, захищаючи українське. А кому захищати, коли у Верховній Раді України, за неповними даними, лише 30 відсотків українців.

Патріоти, єднаймося!

Національно-демократичні партії, за оцінками політологів, мають до 35 % симпатиків у суспільстві, якщо об’єднуються й виступають окремою політичною силою. У великих партій є велика спокуса звинуватити малі, що вони заважають їм отримати владу. Але ми були свідками, що великі партії, які з’являлися як проєкти, швидко зникали. А ідеологічні партії, переживаючи різні періоди, існують, мають реальне членство й реально працюють. Зауважу, що в часи, коли Рух був найбільшою і найвпливовішою національно-демократичною партією, він так ніколи не діяв, а намагався стати осердям широкого об’єднання. І в тому, що має відбутися відродження національно-демократичного руху, ми переконані. Є багато національно-демократичних партій, тому цілком логічним буде питання про їхнє об’єднання в єдину потужну силу. Треба проводити консультації, створювати конфедерації партій, а потім і злиття в єдину партію. З цього нового середовища виростуть і нові лідери.

Сьогодні стосунки між опозиційними силами мають стати втіленням єдності, солідарності й прикладом для єдності всіх громадян України. Народний рух України виступає за об’єднаних процесів у таборі опозиційних і патріотично налаштованих політичних і громадських сил.

Створення єдиної платформи національно-демократичних сил — єдине правильне рішення у наш непростий час. Подібна платформа, до якої увійдуть представники політичних сил, представлених у Верховній Раді та в органах місцевого самоврядування, а також представники позапарламентських політичних організацій, створить набагато кращі умови для координації політичного процесу в державі.

Дві лотереї, що подарували Шевченкові волю

Пам'ятній даті 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка передуює ще одна, яка вписана в біографію поета і в історію літератури. 22 квітня минуло 175 років, як Т. Г. Шевченка викупили з кріпацтва. Тоді йому було 24. У цьому велика заслуга не тільки тих людей, що турбувалися про його долю, а й самого Тараса. Якби він не мав іскри хисту і горіння до малярства, чи кого б торкнуло його кріпацьке життя.

Андрій ЗИЛЬ,
краєзнавець

Уже 1835 року ім'я Шевченка зустрічаємо у колах Товариства заохочення художників. Зокрема у протоколі № 10 від 4 жовтня записано: “По рассмотрении рисунков постороннего ученика Шевченко, Комитет нашел оные заслуживающими похвалу и положил иметь его в виду на будущее время”.

У той час секретарем Товариства заохочення художників і членом його Комітету був конференц-секретар Академії мистецтв Василь Іванович Григорович. Шевченко у своїй автобіографії пише, що з В. І. Григоровичем його познайомив І. М. Сошенко 1837 року. Та з протоколу ясно, що знайомство Шевченка з Григоровичем відбулося значно раніше.

У цьому випадку не можна применшувати участі В. І. Григоровича у подальшій долі Шевченка. Адже він першим побачив його малюнки, подані до Товариства заохочення художників, і той схвальний висновок у протокол занесений не без участі Григоровича. Він, знайомий історик російського мистецтва, обіймав високу посаду в Товаристві і в Академії мистецтв, до того ж був українцем — уродженцем м. Пирятин Полтавської губернії, де жили давні козацькі традиції, українська гостинність, щирість і доброзичливість. Отже, Шевченко був для нього близьким земляком, ще й талановитим. В. І. Григорович допомагав не тільки Шевченкові, а й іншим молодим українським художникам, які навчалися в Петербурзі, а також сприяв розвитку мистецької освіти в Україні, зокрема розробив проект створення при Київському університеті філіалу Петербурзької академії мистецтв.

У колі високих петербурзьких знайомих Шевченко відчував прихильне ставлення В. І. Григоровича до себе і відповідав йому широко взаємністю. У листі від 28 грудня 1843 року з Яготина поет пише до свого покровителя: “Якраз на святвечір був я у Пирятині у старої матері вашої, батьку мій. Рада, дуже рада була старенька, спасибі їй. Тричі заставила мене прочитати вслух письмо, що ви писали”. Василя Івановича Шевченко називає не інакше як “батьку мій рідний”, “батьку мій”, “батьку мій”, що свідчить про глибоку шану, спорідненість Шевченка з Григоровичем. Себе ж Шевченко називає “сином”, підкреслюючи близькість і щирість почуттів до свого старшого покровителя. Такий стиль письма може бути тільки між людьми, рідними серцем і душею. Адже, перебуваючи в Яготині, Шевченко спеціально їздив до Пирятин

Іван Сошенко

зустрітися з матір'ю Григоровича і передати їй листа від сина саме на святвечір, що для старенької було подвійною радістю. “Батьку мій! Пишіть до старої частенько, бо вона читає всяке письмо ваше, аж поки не получите другого, — повідомляв поет. — І це вся її радість. З плачем нарікає на меншого сина, що він до неї не їде. Перехрестила мене, поблагословила, і я пішов до брата вашого через уліцю снідате, взявши у старенької цвіти оці. Навдивовижу і на радість вам посилаю, батьку мій”. Квіти Шевченко передав В. І. Григоровичу через брата княжни Варвари Репніної, який із дружиною вирушав до Петербурга.

Шевченко вирізнявся талантом маляра ще у класах Товариства заохочення художників, а потім став учнем самого Карла Брюллова. Потрапити в учні до такого великого й прославленого майстра було не під силу навіть синам іменитих батьків, якщо вони не мали іскри Божої. Для Шевченка перепусткою у класи Академії під опіку самого Карла Великого був талант.

Одним із перших, хто помітив його хист, був Іван Максимович Сошенко, щирий українець із Богуслава на Київщині. Тоді він навчався в Академії мистецтв і, звернувши увагу на молодого художника, почав допомагати йому торувати дорогу до волі.

Сошенко познайомив Тараса з Євгеном Гребінкою, письменником і педагогом. Євген Павлович брав діяльну участь у літературному житті Петербурга, співпрацював у багатьох журналах і збірниках. Створив гурток, який об'єднував українську мистецьку й літературну інтелігенцію. Гребінка був першим літературним учителем Шевченка ще до визволення з кріпацтва, давав йому читати твори Котляревського, Гулака-Артемовського, Квітки-Основ'яненка, Бодяньського. “Все оце годувало і ростило поетичний талант Шевченка”, — скаже ав-

тор хроніки про життя поета Олександр Кониський. У столиці Шевченкові таланило на добрих і чуйних людей, серед яких були і українські митці, і представники російської інтелігенції. Сошенко і Гребінка підтримували Тараса матеріально і морально, допомагали в самоосвіті, брали активну участь у викупі з кріпацтва. Завдяки своїм землякам-українцям Шевченко познайомився ще з одним пирятинцем, художником Аполлоном Мокрицьким, а також із російським художником, вихідцем із грецької колонії в Ніжині, мати якого була українкою, — Олексієм Венеціановим. Завдяки своїм землякам Сошенку, Гребінці, Григоровичу Шевченко увійшов у коло таких видатних митців, як Карл Павлович Брюллов, поет Василь Андрійович Жуковський, композитор і музичний діяч граф Михайло Вієльгорський. Карл Брюллов був на найвищій вершині своєї слави. Він погодився намалювати портрет наставника царських дітей і прославленого поета В. А. Жуковського, на той час єдиного “живого класика” російського письменства, а той погодився позувати, їздити на сеанси зі своєї квартири в Зимовому палаці. Дослідники-шевченкознавці пояснюють це тим, що про Шев-

Василь Жуковський

ченка вже говорили в Петербурзі як про винятково обдаровану людину, і сам Карл Брюллов переконався в цьому, коли 1837 року зацікавився малюнками Шевченка, який тоді ще був кріпаком Енгельгардта і наймитом маляра Ширяєва. Завдяки цьому знайомству він міг відвідувати зали Академії мистецтв і бути учнем Великого Карла. Саме Карл Брюллов першим пішов до П. В. Енгельгардта домовитись, аби той відпустив Тараса на волю в ім'я високих і гуманних ідей. Але пан, жадібний до грошей, не погодився на вмовляння знаменитого художника. Він загнув високу ціну за викуп: 2500 карбован-

Г. Меліхов. “Молодий Тарас Шевченко в майстерні у К. Брюллова”

ців. Але Брюллов був не з тих, хто зупинявся на першому кроці. Він порадився зі своїми найближчими друзями В. А. Жуковським, В. І. Григоровичем. О. Г. Венеціановим, М. Ю. Вієльгорським і разом вирішили: Брюллов намалює портрет Жуковського і його розіграють у приватній лотереї. Роботу над портретом художник почав 2 квітня 1837 року. Та справа затяглася більше як на рік. Портрет призначався для приватної лотереї. Та про це стало відомо у царському палаці, де загорілися бажаннями мати такий портрет у себе. Для лотереї було виготовлено 25 квитків по 100 карбованців кожний. Жуковського просто зобов'язали розіграти лотерею в палаці. Задумано — зроблено. 24 квітня 1838 року гофмейстриня, вихователька царських дочок Ю. Ф. Баранова, запискою до секретаря цариці просила сплатити гроші за квитки лотереї. Цю справу в Центральному державному історичному архіві в Ленінграді знайшов відомий шевченкознавець Петро Володимирович Жур (нині покоїться на Багриновому кладовищі у с. Вишеньки Бориспільського району). Матеріали справи опублікували в газеті “Радянська Україна” від 7 жовтня 1962 року.

Цариця заплатила за лотерейні квитки 400 крб., велика княжна Марія Олександрівна 300 крб., стільки ж заплатив наслідник царя Олександр Миколайович. Виграш дістався цариці. Отже, від царської сім'ї одержали 1000 крб. Цих грошей було недостатньо для викупу Шевченка — не вистачало ще 1500 крб. Сучасні байкарі й пасквілянти пишуть, що Шевченка викупили з кріпацтва за гроші царської сім'ї. Та звернімо увагу на той факт, що Шевченка викупили з кріпацтва 22 квітня 1838 року. Отже, відповідна сума була вручена панові Енгельгардту раніше, ніж царська сім'я спромоглася заплатити гроші за лотерейні квитки. Ось текст відпускної, підписаної поміщиком Енгельгардтом: **“Тисяча восьмьсот тридцать восьмого года, апреля двадцать второго дня, я, нижеподписавшийся, уволенный от службы гвардии полковник Павел Васильев сын Енгельгардт отпустил вечно на волю крепостного моего человека Тараса Григорьева сына Шевченка, доставшегося мне по наследству после покойного родителя моего действительного тайного советника Василия Васильевича Енгельгардта, записанного по ревизии Киевской губернии, Звенигородского уезда в селе Кирил-**

ловке, до которого человека мне, Енгельгардту, и наследникам моим впредь дела нет и ни во что не вступаться, а волен он, Шевченко избирать себе род жизни какой пожелает”. Підпис поміщика засвідчили В. Жуковський, К. Брюллов, М. Вієльгорський.

Ініціатори викупу Шевченка змушені були розіграти другу лотерею “в домашньому колі”. Для цього художнику П. Д. Бикову замовили копію з портрета Жуковського кисті Брюллова для наступного розиграння “в домашньому колі”. На жаль, сьогодні невідомо, хто входив у те “домашнє коло”. Є підстави думати, що це були близькі друзі поета в Петербурзі. Вони й розіграли другу лотерею, про яку не згадується ні в кількох підручниках, ні в численних дослідженнях і монографіях про Шевченка. Можна лише знайти свідчення участі в лотереї царської сім'ї. До речі, цариця Олександра Федорівна заплатила за лотерейні квитки 400 крб. лише 25 квітня 1838 року, коли Шевченко вже був на свободі. Отже, не за царські кошти його викупили з кріпацтва, а за гроші Шевченкових друзів. А царські кошти віддали тому, хто раніше заклав свої.

До слова, 25 квітня 1838 року на квартирі Брюллова зійшлися А. Мокрицький, В. Жуковський, М. Вієльгорський і Т. Шевченко. У присутності цих осіб Жуковський вручив Тарасу документ, який свідчив про його свободу і збереження прав громадянства. Це був день невимовної радості Шевченкової душі.

Художник Мокрицький у щоденнику записав: “Приємно було бачити цю сцену”.

Іван Сошенко того дня, працюючи над картиною євангеліста, почувши запах весни, відчинив вікно. “Раптом, — згадує він, — в кімнату мою через вікно стрибає Тарас, перекидає мого євангеліста, кидається до мене на шию і кричить: “Свобода! Свобода!” — “Чи не здурів ти, Тарасе?” А він все стрибає і кричить: “Свобода! Свобода!” Зрозумівши, в чому справа, я в свою чергу став душити його в обіймах і цілувати. Ця сцена закінчилась тим, що ми обидва розплакалися, як діти”. Шляхом розиграння двох лотерей поета викупили з кріпацтва. На згадку про 22 квітня 1838 року Шевченко присвятив В. А. Жуковському поему “Катерина”, Є. П. Гребінці — баладу “Перебендя”, В. І. Григоровичу — поему “Тайдамаки”.

Дорогі браття і сестри! ХРИСТОС ВОСКРЕС!

За пасхальним богослужінням ми чуємо слова Церкви, звернені до віруючих: “Смерті святкуємо умертвіння... іншого, вічного життя початок” (7 пісня Пасхального канону). Про яку смерть іде мова? Про смерть духовну і смерть тілесну. На хресті Христос Спаситель подолав смерть духовну, а Своім Воскресінням переміг смерть тілесну.

Духовна смерть настає тоді, коли Бог Своєю Божественною благодаттю відступає від людини. Причиною відступлення Бога від людини є гріх. Адам і Єва миттєво відчували, що Бог покинув їх, коли вони згрішили. Це була смерть духовна. А тілесно Адам помер через 930 років. Тому людина може бути фізично живою, а духовно — мертвою, бо в її душі немає Божественної благодаті, а живе гріх. Із цієї причини серед нас, людей, багато живих мерців. Не випадково Господь наш Ісус Христос сказав чоловікові, який просив Його дозволити поховати свого батька, а потім слідувати за Ним: “Залиш мертвим (тобто духовно мертвим) ховати своїх мерців” (Мф. 8: 22).

Ісус Христос на хресті в тяжких стражданнях подолав гріх у нашій природі. Він як безгрішний не повинен був страждати, бо страждання є наслідком гріха. Але Христос страждав, — і не тільки тілом, а й душею. Доказом Його душевних страждань був кривавий піт, який виходив із Його тіла, коли Він молився Богу-Отцю в саду Гефсиманському. Причиною Його страждань був наш гріх, який Він узяв на Себе. Він страждав добровільно за наші гріхи. Страждаючи, Христос взивав до Отця: “Боже Мій, Боже Мій! Навіщо Ти Мене покинув?” (Мф. 27: 46). Чому Бог-Отець покинув Свого Сина? Через наш гріх, який Син Божий як людина добровільно взяв на Себе. Господь наш

Ісус Христос усе перетерпів за нас: і душевні, і фізичні страждання. Перетерпівши все, Він вигукнув: “Звершилося!”. Що звершилося? Звершилося подолання гріха у природі Другого Адама — Христа. Якщо гріх переможений, то тепер Син Божий як людина скрикнув гучним голосом: “Отче, у Твої руки віддаю дух Мій” (Лк. 23: 46). Цими словами Христос ніби сказав Богу-Отцю: через гріх людський, який Я добровільно взяв на Себе, Ти покинув Мене; тепер же, коли Я все перетерпів за гріх людський, прийми Дух мій в єднання з Тобою, прийми Мій дух як людини.

Подолавши духовну смерть, Господь наш Ісус Христос повинен був перемогти і тілесну смерть. Але для того, щоб її подолати, треба було спочатку померти. Оскільки духовна смерть після гріхопадіння увійшла в природу Адама миттєво, а тілесна смерть — пізніше, то і Христос Спаситель спочатку переміг духовну смерть (тобто гріх), а потім і тілесну.

Христос воскрес із мертвих.

ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета Преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним Української Православної Церкви Київського Патріархату

Смерть переможена! Чому вона переможена? Тому що не може тримати у своїх обіймах Того, Хто переміг гріх. Бо смерть увійшла в нашу природу через гріх. Немає гріха — немає і смерті. Воскресіння Христове є перемогою над тілесною смертю, і це — остаточна перемога, бо вона завершує перемогу над духовною смертю. Апостол Павло надає Воскресінню Христовому неперевершене значення. Він каже: “Якщо Христос не воскрес, то віра ваша марна: ви ще у гріхах ваших” (1 Кор. 15: 17). І, справді, без Воскресіння Христового немає християнства. Сутність християнства полягає у Воскресінні Христовому. Хто не вірує у тілесне Воскресіння Христове, той не може навіть називатися християнином. Він гірший від невірного.

Але апостол Павло впевнено говорить, що “Христос воскрес з мертвих” (1 Кор. 15: 20). Не тільки апостол Павло впевнений у Воскресінні Христовому. У ньому переконані і всі апостоли, і жони-мироносиці, і більше п’ятисот братії, які бачили Його воскреслими. Вони не лише бачили, а й доторкалися до Його воскреслого тіла. Він ів перед ними. Це був не дух Його, а справжнє воскресле тіло. Навіть вороги Христа не звинувачували апостолів у тому, що вони говорять неправду, коли проповідували про Воскреслого Христа. Вони тільки просили: просили, а не наказували і не погрожували, щоб апостоли не проповідували про Воскресіння. Апостоли проповідували “про те, — як

пише Іоан Богослов, — що було від початку, що ми чули, що бачили своїми очима, що розглядали і чого торкалися руки наші” (1 Ін. 1: 1).

Так, ми віримо у Воскресіння Христове! Тому на привітання “Христос Воскрес!” упевнено відповідаємо: “Воістину Воскрес!”. А якщо ти не віриш у Воскресіння Христове, то навіть промовляєш: “Воістину Воскрес!”? У такому випадку не будь лицеміром і не говори неправду.

А якщо ми справді віримо, що Христос воскрес, і, більше того, радіємо цьому, то яке значення це має для кожного з нас? Ми теж воскреснемо з мертвих, як воскрес Христос. Воскреснуть усі: віруючі і невіруючі, християни і нехристияни. Чому всі воскреснуть? На якій підставі? На це запитання дає відповідь апостол Павло. Він каже: “Як смерть через людину (мається на увазі Адам), так через людину і воскресіння мертвих. Як в Адамі всі вмирають, так у Христі всі оживуть” (1 Кор. 15: 21–22). Значить, усі ми воскреснемо, тому що воскрес Христос. Адам через гріх помер, з ним помираємо і ми, тому що народжуємося від нього. Христос у Собі воскресив людську природу. А ми всі до неї належимо, тому ми й воскреснемо.

І сьогодні разом з апостолом Павлом радісно вигукнемо: “Смерть! Де твоє жало? Пекло! Де твоя перемога?”. Бо Христос воістину воскрес!

Воскресіння Христове дарувало нам віру, сильнішу за страждання. Воно дає нам силу перемагати їх,

бо радість Воскресіння Христового для всіх християн є джерелом світла, мужності й сили. Нехай не подумає хтось, що цієї радості у Воскреслому Господі достойні тільки люди святі, пустельники, подвижники. Ця радість дарована і нам, слабким і грішним дітям Отця Небесного. Святитель Іоан Золотоустий у своєму Пасхальному слові говорить: “Нехай ніхто не оплакує гріхів; прощення бо засяяло із гробу”.

Цього року Україна на державному рівні разом з усіма Українськими Церквами урочисто відзначає 1025-ліття Хрещення Київської Руси. Сердечно вітаю вас, преосвященні архіпастирі, боголюбиві пастирі, чесне чернецтво, улюблені браття і сестри, зі святом світлого Христового Воскресіння! Поздоровляю з Пасхою Христовою Президента України Віктора Януковича, Верховну Раду, Український уряд, Збройні сили нашої держави, всіх християн України і весь український народ. Сердечно вітаю зі світлоносним святом все українське в усіх країнах світу, на всіх континентах. Відзначаючи святу Пасху, будемо зберігати великодушну радість Воскресіння в розумі і серці. Свята Церква закликає нас жити в мирі, любові, у всякому благочесті і чистоті, чесною працею служити ближнім, всьому українському народові і Українській державі, щоб у день нашого воскресіння бути достойними вічної радості з Воскреслим Господом і Спасителем нашим, Якому належить слава, честь і поклоніння з Отцем і Святим Духом на віки віків. Амінь.

Воістину Христос Воскрес!

**ФІЛАРЕТ,
Патріарх Київський і всієї
Руси-України**

Пасха Христова
2013 р., м. Київ

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Прийдіте, приймі нове життя, що не з каменя неплідного чудесно випливає, але з нетління джерела, яке виточив із гробу Христос, в ньому ми утверджуємось (Канон Пасхи).

Дорогі в Христі!

У світлий празник Воскресіння нашого Господа свята Церква запрошує всіх своїх дітей почерпнути живу воду з “джерела нетління, яке виточив із гробу Христос”. Прообразом цього пасхального джерела була відома старозавітна подія, коли ізраїльський народ, здійснюючи свою Пасху — перехід з єгипетської неволі до обіцяної землі, посеред безводної пустелі став свідком чуда: Мойсей, за наказом Бога, вдарив своїм посохом по скелі, що на горі Хорив, і з неї потекла вода — на радість і спасіння всього народу (пор. Вих. 17, 1–6). Нині настав час сповнення обітниці, яку заповідало це старозавітне чудо: камінь відвалено і з гробу Спасителя потекли життєдайні потоки божественної благодаті, які наповнюють кожного віруючого життям воскреслого Христа, преображають кожну людську душу й цілий світ. Ці життєдайні потоки — це сила животворної Божої любові, яка виявилася могутньою від злого пекла, від гріховності людини та від самої смерті. Отримавши звістку про воскресіння, Христові учні поспішили до спорожненого гробу Спасителя, а зустріч із живим, воскреслим Ісусом назавжди змінила їхнє життя: смуток перемінився на радість; відчуття безсилля і розпачу — на відчуття перемоги над смертю і всім, що тримає людину в рабстві гріха; страх і непевність перед майбутнім — на непогамовне прагнення поєднати всіх людей із цим джерелом вічного життя проповіддю, що “Христос воскрес”!

Ми призначаємося з цього віч-

ВЕЛИКОДНЄ ПОСЛАННЯ БЛАЖЕННІШОГО СВЯТОСЛАВА

Високопреосвященним і Преосвященним владикам, всесвітлішим, всесеснішим і преподобним отцям, преподобним ченцям і черницям, дорогим у Христі мирянам Української Греко-Католицької Церкви

ного джерела спасіння тоді, коли водою і Духом у таїнстві Хрещення єднаємося з Христом померлим і воскреслим, а відтак — черпаємо з нього щоразу, коли з вірою приступаємо до престолу благодаті у Святих Таїнствах, коли вдостояємося божественного милосердя в таїнстві Покаяння чи приймаємо самого Господа у Пресвятій Євхаристії. Ці життєдайні потоки виливаються всюди, де проживають справжні християни — носії живої віри у воскреслого Христа. Вони наповнюють нашу спраглу землю і преображають її силою Божої любові, якою Святий Дух сповнює серця віруючих людей (пор. Рим. 5, 5). Отже, бути християнами — означає мати цю живу віру у воскреслого Спасителя і бути носіями Його безмежної, безумовної, безкорисливої та вірної любові в нинішньому світі. Тож, дорогі у Христі, зростаємо у вірі, яку зберегли і передали нам наші предки, та укріплюймося в євангельській любові до ближнього, що є найбільш переконливим доказом правдивості нашої віри, згідно з Господніми словами: “З того усі пізнають, що ви мої учні, коли любов взаємну будете мати” (Ів. 13, 35).

На фундаменті святої віри та силою євангельської любові ми покликані будувати наше сьогодення і майбутнє, утверджувати в особистому, родинному та суспільному житті вічні Божі істини, які здатні принести кожній людині і цілим народам справжню свободу й тривалий поступ. Воскреслий Христос запевняє нас у своїй пов-

сякчасній присутності і своєму благословенні в цьому великому ділі. А видимим знаком Його присутності між нами є наш Патріарший собор Воскресіння Христового, який усією громадою споруджуємо на берегах Дніпра. Цього року, під час Всецерковної прощі, яка відбуватиметься 17–18 серпня, Собор буде освячений. На це свято нашої віри і вдячності Господеві запрошую всіх вас в Україні і на поселенні сущих, щоб на берегах Дніпра спільно відновити вірність Богові і Його науці, яка є світлом і надією для всього нашого народу.

Наш Патріарший собор, зрештою, як і сам столий гряд Київ, має тісний і безпосередній зв’язок із початками Христової Церкви, із тими місцями, які пов’язані з земним життям, страстями і воскресінням нашого Спасителя. Подібно як храм Гробу Господнього у Святий Землі є серцем сучасного християнського Єрусалима, де ми і сьогодні можемо припасти до порожнього гробу Спасителя, відчувати силу воскреслого Христа та силу Його перемоги над гріхом і смертю, так само і храм Воскресіння Христового в Новому Єрусалимі — місті Києві — у своєму освяченні навіки нестиме кожному віруючому українцеві, як на Батьківщині, так і на поселеннях, силу “джерела нетління, яке виточив із гробу Христос”. Беручи участь у цьогорічній прощі та в освяченні Собору, ми зможемо пережити ту преображальну подорож, яку досвідчили апостоли, поспішаючи до гробу воскреслого

Спасителя. Це — велике свято, а водночас — це одна нагода спільно подякувати Господеві за те, що і в нашому народі здійснилося пасхальне чудо: воскресла знищена і приречена на смерть наша Церква, відроджується наша держава, відновлюється Святим Духом увесь наш український рід.

Сьогодні наш народ та суспільство можна порівняти з учнями Ісуса Христа, що знову переживають втрату надії, розчарування та безсилля, споглядаючи на свого зневаженого та розп’ятого Вчителя. Ми сподівалися на відродження вільної держави, а натомість так часто зазнаємо гіркоти розчарувань та досвідчуємо крах власних ілюзій. Як дуже всі ми сьогодні потребуємо цієї переміни всього нашого суспільства силою Воскреслого! І саме сьогодні ми проголошуємо: “Христос воскрес!” — і в цьому є джерело нашої надії та невичерпної сили. Святкуючи цей світлий празник Пасхи Христової, ми твердо віримо, що кожне наше

зусилля, навіть найменше, якщо буде благословенне Господом, принесе свої благодатні плоди. Тож молимося всі разом про Божу милість і благословення для нашого народу, щоб він і надалі залишався народом християнським та щоб зростав у вірі й свідомості власної гідності та відповідальності за своє майбутнє. А запорукою та опорою нашої надії є і завжди буде присутність воскреслого Спасителя між нами і слова-запевнення святого апостола Павла: “Коли Бог за нас, то хто проти нас? Він власного Сина свого не пощадив, а видав Його за всіх нас, — як же разом із Ним не подарує нам усього?”. Христос Ісус, який умер, ба й воскрес, що по правіці Божій, — Він заступається за нас” (Рим. 8, 31–32).

Дорогі в Христі! З цими думками огортаю усіх вас пасхальною радістю і щиро вітаю вас із нинішнім світлим святом, празником празників — Воскресінням Христовим! Слова великодушного привітання в особливий спосіб скеровую до тих, хто переносить різні життєві випробування, — до убогих, ув’язнених, нещасливих, полонених, засмучених, розчарованих чи зневірених. Нехай пасхальна радість діткнеться вашого серця і скріпить його, даруючи нову надію і духовну силу. Щиро бажаю всім, щоб великодне світло просвітило кожну душу, кожне серце, кожну домівку і родину та скріпило всіх Божим миром. Усім зичу жити як діти Воскресіння — повні живої віри і сильні Божою любов’ю.

Христос воскрес! — Воістину воскрес!

СВЯТОСЛАВ

Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,
27 квітня 2013 року Божого,
у Лазареву суботу

Свято в кожній хаті

Світле Христове Воскресіння — найбільше свято християнського світу. Українці відзначають Великодні свята як найурочистіші.

У Чистий четвер печуть паски — обрядовий хліб зі здобного тіста. У тісто кладуть багато яєць, масла та цукру, додають родзинки, ваніль, шафран, цедру лимона, мигдаль, інші прянощі.

Для випікання використовують високі циліндричні форми, заповнюючи їх на третину. Паски оздоблюють зробленими з тіста квітами, кучерями, пташками, віночками тощо. Саджаючи паску в піч, господиня просить усіх вийти — щоб не потривожити пасок — і читає молитву. Готовий виріб змащують цукровою поливою.

Невід’ємний атрибут Великодніх свят — крашанки та писанки. Традиція розфарбовувати та розписувати курячі яйця сягає доби язичництва. Яйце символізувало народження нового життя, а це завжди щось незбагненне й таємниче. Орнаменти писанок найрізноманітніші, вони глибоко символічні, втілюють знання та світогляд предків. Для розфарбовування та розписування яєць здавна використовували лише рослинні барвники. Але найкращий барвник, вважають господині, — відвар цибулиння. Він дає відтінки від золотистого до червоного.

Крашанки та писанки після освячення дарують одне одному, кладуть на могили під час поминання померлих.

Невід’ємна частина свята — молодіжні ігри та розваги. Діти найчастіше грали в “набитка”

(чия крашанка міцніша), “котка” (котили крашанки похилою площиною, щоб влучити в яйце суперника), “кидка” (треба влучити водночас у дві крашанки) тощо.

Після найдовшого посту, який триває сім тижнів, святковий стіл повинен бути особливо багатим та різноманітним. Варити і пекти слід напередодні в суботу.

Зазвичай на Великдень готували більше страв, ніж на Різдво. Традиційні на святковому столі, крім пасок та крашанок, печене м’ясо, ковбаси, книші, калачі тощо. Важливо, щоб був хрін.

Тож усі великодні страви ставили на застелений білосніжною скатертиною стіл, щоб підкреслити урочистість свята. Посередині столу слід поставити освячену паску. Часто ставлять гілку верби з Вербної неділі. Свічка на столі — символ дружби і тепла в родині. Великодній сніданок — найурочистіший.

Цього дня дзвонарі дозволяють ударити в дзвони всім охочим. Оскільки таких багато, передзвін лунає впродовж усього дня.

...Пливе під небом великодній дзвін, скликає вірян до єднання в молитві. Ми ведемо до храму дітей, щоб долучити їх до невичерпної криниці людської духовності. Дуже важливо заронити в дитяче серце зернину святості й пошани до Бога, бо там, де Бог, нема місця блюзнірству та зневазі, обману й нищості.

Підготувала
Олена ШУЛЬГА

Народні традиції для молоді

Олександр ЛИТВИНЕНКО
Фото автора

Останній тиждень перед Великоднем в українців асоціюється з пробудженням природи, виспівуванням гаївок, веснянок. Для розговіння великодньої неділі кожна господиня на страсному тижні випікала паску, а дітвора розмальовувала писанки.

Тож задля популяризації народних традицій у столичному музеї Івана Гончара провідні фахівці музею і художниця Анжеліка Рудницька провели для молодих господинь майстер-класи з

виготовлення пасок, розмальовування писанок, декорування вербової гілки. Присутні ділилися родинним рецептами, розповіда-

ли великодні історії. У рамках акції було представлено дизайнерську колекцію подушок-думочок і gobelenів А. Рудницької.

Пахне світлиця пасками...

Спекти добру паску вважалося найважливішою подією на Великдень, бо з того, якою вона спечеться, судили про долю всієї сім’ї. Тому цього дня господиня хвилюється і особливо дотримується всіх приписів:

- бажано, щоб коли печеться паска, нікого не було в хаті, аби паску не обговорювали (Полтавщина);
- нічого цього дня не можна позичати (Львівщина);
- не можна бути на печі, щоб не була паска горбата (Хмельниччина);
- садовлять паску в піч з молитвою, з примовлянням “Христос Воскрес”, те саме роблять і витягуючи її з печі (Покуття, Снятинщина);
- як була дівчина в хаті, то бажали: “Щоби була файна, як на Великдень паска” (Гуцульщина);
- а діти щоб росли пишні та здорові, як паска (Закарпаття).

Рідні цього дня не повинні сваритися і гніватись між собою. З випіканням паски господиня пов’язувала долю свою та родини. За її зовнішнім виглядом визначали майбутнє: якщо паска збоку трошки надтрісне — на добро і багатство; зверху трісне — чекай протягом року бід; западеться — хвороба в цьому році, а може, й смерть.

Великодню паску печуть у четвер і суботу, і майже ніколи у п’ятницю, бо “Великодня П’ятниця більше свято як Великдень” (Львівщина).

Паски гарно прикрашали пасковим хрестом, кісками, сонечками, голубами, ружками... Для дідуся і бабусь виробляли Великодній хрест, на пасці батька — дубовий лист з косицями, для матері — ружки з барвінком, для дівчат — голубочків у парі, “косиці”. Дівчата стараються з цієї паски з’їсти “косиці” — квіточки, щоб квітнути і розвиватися як зіллячко навесні. Для дітей поверх паски роблять квадратні та напівовальні кліточки, а в них “ружі”. Їх роблять з посіченого валочка, згорненого у коло. По краях паски ставлять “обруч”. Крім прикрашання тістом, верх паски оздоблювали збитими білками з цукром, кольоровим пшоном, маком. У кожній регіоні паски прикрашали по-різному.

Як тільки паску освячували, всі поспішали додому, щоб скоріше поснідати, бо постували усю п’ятницю і суботу. Вірили, тим швидше прийдуть додому, тим “краще буде йти господарство”, “скоріш робитиметься робота”.

За столом, після молитви, господар відрізував од великої паски шмат і ділив між рідними. Краями лише посвяченим ножом.

І нині паски в Україні — найбільш знаний і вживаний обрядовий український хліб, справжній витвір мистецтва. Ми повинні зберігати традиції, пов’язані з випіканням пасок: мати хай передає свій рецепт паски доні, бабуся — внучці.

Готуємося випікати

Київська паска

Один літр молока, п’ять яєць, 200 г масла, склянка цукру, 100 г дріжджів, 100 г олії, ванільний цукор, родзинки, борошно.

Зробити опару з дріжджів, молока і борошна, має бути як густа сметана. Коли збільшиться вдвічі, додати всі інші продукти. Старанно вимішати тісто і поставити в тепле місце, щоб підходило. Через 2—2,5 години тісто гарно зійде. Тепер знову місять, додають родзинки. Тісто на паску повинно бути помірної густоти. Якщо воно рідке, то паска в печі осяде, густе — паска несмачна.

Пасківники змащують олією, заповнюють форми на 1/3 і знову ставлять, щоб тісто піросло до країв форми, змащують зверху яйцем і випікають у гарячій духовці (190—200°C) протягом 45—60 хвилин.

Випечену паску ще можна змастити білковою помадкою і посипати кольоровим пшоном або змастити сиропом (цукор із водою). Коли паска підрум’яніється, її накривають папером, щоб не потемніла, а була світла і весела.

Записано від Олени БОІАЧ,
1927 р. н., м. Київ

Рогатинська паска

1,5—2 кг борошна, 12 яєць, 1 літр молока, 1,5 склянки сметани, 200 г масла, 100 г дріжджів, 2 склянки цукру, ванілін, 150 г родзинок.

11 жовтків (від білків тісто тверде і не таке пухке), 1 літр молока, 200 г масла, розведеного в одній склянці кип’яченого молока, 1 склянка сметани, ванілін і небагато родзинок, бо потягнуть тісто вниз, перемішують і додають суміш — 100 г дріжджів, розведених на 2 склянках цукру (розтерти рукою) та поступово підсипати борошно “поки бере тісто”. Усе це місять протягом 20 хвилин, 3—4 години тісто підкисає на теплому місці. Потім знову місять близько 30 хвилин. Якщо за цей час підкисле тісто стало рідким — додають борошно. Згусло — додають сметани. Замісивши його, знову ставлять на 3 години, а після цього розкладають у пасківники (дають 1/3 частину тіста). Зверху виробляють хрести, сонечка, квітки, дубовий лист чи пташечок. Ставлять на одну годину в тепле місце, аби піросло. Готові до випікання паски змащують яйцем. Тісто ставлять пекти у добре

розігріту духовку, і сразу потрібно зменшити вогонь до 200° С. Випікати годину.

Записано
від Катерини МИРКО,
1912 р. н., село Мелне,
Рогатинського району
Львівської області

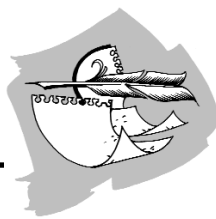
Ходорівська паска

Для тіста потрібно взяти: 2 кг борошна, 1 літр молока, 150 г дріжджів, 15 яєчних жовтків, 200 г вершкового масла, 100 г олії, 250 г цукру, 0,5 чайної ложки солі, ванілін, 250 г родзинок, цедру одного лимона.

Дріжджі розчинити в теплому молоці з цукром і кількома ложками борошна до густоти сметани, посипати тонким шаром борошна. Поставити в тепле місце і прикрити рушником. Коли розчин підійде, збити жовтки з цукром, всипати борошно, сіль. Долити решту молока. Усе це місити, доки тісто не відставатиме від рук. Знову поставити в тепле місце. Шойно тісто підійде, додати розігріте масло, олію. Перемісити. Ще раз поставити, щоб підійшло. Потім знову перемісити. Тісто посадити у високі форми, змащені жиром. Щоб паски блищали, їх двічі змастити яйцем. Випікати в гарячій духовці протягом години.

Записано
від Ганни ВОВЧОВСЬКОЇ,
1919 р. н., м. Ходорів на Львівщині

Підготувала
Романа КОБАЛЬЧИНСЬКА,
етнограф, заслужений працівник культури

Марія ВЛАД,
киянка з Карпат

Яка ж тота полонинка навесні весела
Як овечки у ню ідуть із кожного села.
Як овечки у ню ідуть самі біленькії,
А за ними вівчарики хлопці молодії.
(3 гуц. співанки)

Тужу собі в Києві за Карпатами, часто сниться мені, що ходжу полонинами. Багато десятків кілометрів сходили колись мої молоді ноги високими полонинами. Ідеш плаєм стрімко вгору кілька годин, добре би не перепочивати, бо “сила губиться”, перебороти втому і спрагу, а тоді відкривається хоч “друге дихання” і можна йти хоч як далеко вгору. Це знали в давнину наші гірські предки, цим покеровуються і нинішні туристи.

Мій дідо Мирін мав полонину Луковиці, там і хату поклав, і решту будівель. Мама і всі Миринові діти (а було їх 14) виростили на Луковицях. Це були 20-ті роки минулого століття. Яке то було тяжке, але повне цікавих, незвичних притрафунків, життя!

Яка тота полонинка

Якими загартованими і відважними виростили там діти! У серпні може замести снігами — годуй людську і свою худобу чим хочеш, а то до осені затягне мряками, що за крок нічого не видно. Отоді орудують вовки і ведмеді — б’ють маржину (худобу). А кожна штука дорого відшкодовувалася...

“Нима на світі бідних країв, лиш є бідні люде, а то тоти що ни знають ходити і управ’єти ек си належит свої землі, — гласить народний гуцульський календар 1935 р. — Тай ни знають, ек то так повести своє газдіство, аби си уно уплачувало і було жерлом приходу й богацтва. Гірська та камениста Швеція, Норвегія дають нам екнайліпший примір. Швайцарський верховинець виковав свій маєток на ледах і скалах, а шведський селянин на студених та каменистих землях дійшоу до такої культури, що може заустидити найуроженніші земні”.

Далі в своїх господарських порадах Гуцульський календар закликає вірити в те “що і ми из наших гірских маєткіу при заузетій праці та відповідним знанню потрафимо замінити наші чаріуні Карпати у нашу Швайцарию і то ни за помічоу других людей через ружні підмоги та сумніуні дарунки, але таки почерез нашу власну працу”. І гуцули вчилися у рільничих школах, переймали досвід у сусідів, практикували — і вийшли на сильних господарів. А газдувати було на чім: понад 30 тисяч кв. км займали вже на той час (близько ста років тому) самі полонини. Там, на вершинах Карпат, гуцули заповзятю “зауше вели войну из гірскоу природу”, для виборення кращого ма-

теріального забезпечення. “Від вікіу горене займалиси випасом рогової маржини и овец та претанем бриндзи и лісовоу работов. Бо коли уже сама природа показала нам такі способи будованя, то ми мусимо їх си держети и їх розвивати та уліпшувати”.

Мені особливо імponує, що ті Гуцульські календарі, багаті на практичні поради, уміли підтримувати і заохочувати селян до прогресу: “Наш гуцул добре знаєтци на випасі маржини и овец, тай до того має охіть, и коли тільки покажетци ему, екто си має робити, то певно ише завитит швайцарціу ци шведіу, бо потрафит повести своє газдіство на пасовисках и царинках ни гірше вид них”.

Далі йдеться про впорядкування права власності, кадастри і що ліс треба шанувати і в ньому цілком інакше господарювати, як на полонинах. У лісах, особливо молодих, зась випасати маржину, а полонину газда ділить надвое: пасовисько і кішницю.

Але що то є, ота полонина, що за нею душа тужить? Проф. Володимир Шухевич, усе життя закоханий у Карпати, писав 1900 року:

“Полонини — се то рівні, то горбоваті, то хвилюваті обитри вершин високих гір, що від осені до половини мая відкриті снігами, стоять безлюдними дикими пустарями, а скоро тільки літом повіють теплі полудневі вітри, топлить ся сніги, гори зашумять тисячами потоків, і ті, передше снігові обшири покриваються густою, буйною травою..., а за тим закипить на тих обширах жите тисяч овец, коров, коний, а попри них і тих, що сокотять най-

більше гуцульське майно — маржину. **Властителями-депутатами** полонин були донедавна гуцули; тепер перейшло багато полонин і то найкрасчих на чужинців...”

Потім були колгоспи. Полонинське життя якось жевріло, хоч уже господаря там не було. А по розвалі колгоспів усе занепало. Рідко котру полонину взяв підприємливий газда в оренду. А так — пристановисько для вовків і ведмедів!.. Може, Бог навірне владу на розумне господарювання в Карпатах, бо є на чім загаздуватися. Та й без овечки гуцул — не гуцул, ні бринзи, ні ліжника, ні кожуха. Овечь винищили за Хрущова, як і коника-гуцулика — найвигідніший транспорт у горах. Гуцулові — хоч плач, хоч трісни, нема життя...

А могло би бути, як колись: буйно, весело й заможню для всіх. Бо перезимує газда овечки, корівку-дві, коника, виоре навесні свій ґрунтєць — і гайда всю маржину до депутата на ціле літо випасати на полонину. І худібка вгодована зйде восени, і масла-бриндзи на всю зиму буде мати гуцул. По-чесному, гречно заплащать йому депутат, аби газда й на друге літо схотів до нього, а не до іншого, дати свою маржину на полонинські випаси.

Зате депутат ставрався з усеї сили. Поділив свою полонину на пасовисько і на сінокос, обгородив то, що мав косити. Пасовисько ж: “частина полонин посеред лісів, жеребів, зрубів, зломів, каміння, де не можна косити сіна, а тільки випасати маржину; скрізь по потоках на пасовиськах покладені довгі дерев’яні корита, якими простує вода з чуркалів

або малих потоків до дерев’яних жолобів, з яких п’є маржина” (за проф. В. Шухевичем).

Посеред пасовиська вибирає депутат найзручніше місце на **стойще**; воно повинно бути легкодоступне для вівчарів (пастухів) і маржини, охоронене від витрів, догідне на нічліг та приступне для **мішинників** (людей, що приходять із села за своїм добутком). Коло стойща мусить бути джерело ладної води для людей. На приступнім для людей сухім місці кладе депутат **стаю** (житловий будинок), а трохи далі осібно загороди на кожен рід худоби: **кошеру** на вівці, **телетник**, **стаднарку-кінник** на коні, **єлівник** для ялової худоби, **кучу** на свиней. Окрім того, мусить бути загорода для подою корів, окрема — для всього товару. До кожної кошари ведуть окремі **ворота-обгін**.

Стая кладеться в зруб, як хата, тільки без вікон, без стелени, зверху зводяться кізли, на них — дощатий дах. Є діра для проходу диму. До стаї провадять одні двері. Досить обирна стая (5х10 м) поділена на дві частини: **ватерник** і **комору**.

В стаї урядує **вотаг**. Він відповідає за харч і відпочинок полонинників, робить сир, бринзу, масло...

Якби це все розумно відновити, то не їли би ми молочні товари з пальми, а м’ясні з канцерогенної сої та іншого безголов’я на наше життя. Чому, віками дійшовши мудрості господарювання на будь-яких своїх теренах, сповзли на стезю вимирання?!

Інші народи все ж, попри вибрики глобалізації, пильнують досвіду предків. За тридорога наші заможники купують іспанську ковбасу з м’яса і швейцарський сир із молока. А самі не можемо? Чи не вміємо? У чому річ?!

Олександр МАТЯШ,
Ірина ЗЛОБІНА,
м. Харків

Музей у Верховині

Верховина, Гуцульщина, Карпати... Чарівні назви. Небагато в Європі є місць, де збереглися не просто залишки минулого, музейні артефакти, частини незайманих ландшафтів, а саме живий дух життя людей, що будували унікальне, єдине історичне буття, своє місце на землі. Звичайно, смерчі розвитку роду людського без жалю руйнують колишнє, його зміст і сенс, а нащадки сучасного небуття — серця народів, душі людей і зв’язок днів наших із днями тих, кому ми лише нащадки.

А Верховина існує. “Жаб’є — гуцульська столиця” — стоїть в оточенні гір, лісів, далеко від міст і великих доріг. Непросте життя мешканців цих величних місць: важко працюють селяни, як і колись давно, але не вмирає жартівлива говірка гуцулів, на свята оживають пісні, шедрівки, колядки. Є й те, що колись змусило кращих синів цього краю постати проти ворогів рідної землі. Кілька років тому Космач відстояв свого голову, громада — своє право. Такі приклади важко знайти в зруйнованій країні, відданий на годування олігархам та їхньому оточенню різнопартійного походження.

Чому збереглася Верховина, її мешканці, небайдужі до інших людей і власних душ? Завдяки традиціям? Завдяки горам, блискавкам, рікам?

Єдина можливість по-справжньому зрозуміти людей — жити з ними їхнім побутом, їхнім жит-

тям — хоча б трішки, але саме жити. Так колись зробив Гнат Хоткевич, і ми досі маємо театр його імені, книжки, після прочитання яких раптом починаєш бачити у знайомих якісь схожі риси. Але ж ця земля напоїла натхненням і Коцюбинського, і Франка, — щось їй повернули вони. Тепер неможливо бути на Гуцульщині й не згадувати про Марічку та Івана, про танець Чугайстра, про пристрасті людські, які не вшухли, а палають вогниками в гуцульських очах...

Колись відомий дослідник мистецтва Гуцульщини Дмитро Гоберман писав, що багато уні-

кальних речей збереглося в приватних музеях гірського краю. Є такий і в сучасній Верховині, в садибі Галини Іванівни Яцентюк. Там зібрані прості речі, речі побуту, речі для свят: весілля, Водохреща тощо. Також зразки вишивки, одягу — ця вишукана простота є рисою гуцульського мистецтва, народної творчості, коли вмілі майстри й люди, що виробляють необхідні речі для власних потреб, не розділені так званою непрохідною стіною, а доповнюють одне одного, будуючи великий космос гуцульського мистецтва.

Ще музей Галини Іванівни

Галина Яцентюк (справа) в садибі-музеї

дає унікальну можливість зрозуміти, відчутти зв’язок кожного предмета з тим світом, у якому він виконував свою функцію, де символізм починається з потреби, а потреба виростає зі стосунків людей та матері-природи. Ці символи, речі — частина гуцульського світогляду, пов’язані з великою кількістю пісень, обрядів, розповідей. Берегиня цих скарбів, Галина Іванівна Яцентюк, розповість про кожну найдрібнішу річ, про давні гуцульські обряди, про значення візерунків на сорочках і рушниках, про те, як ішли дівчата на свято Водохреща, коли вдягали бесаги, що співали. Співають і зараз гуцули на святах. Музей зберігає ці духовні та матеріальні зразки гуцульського життя саме в динаміці: поруч горнять, якому понад двісті років, і сучасна фабрична вишиванка для немовлят, яка, звичайно, дуже відрізняється від тих сорочок,

яким уже більше ста років, кожна з них унікальна єдина в світі, бо колись була вишита, не на продаж, а для людини. Адже всі люди унікальні.

Музей Галини Яцентюк розташований в її садибі, де завжди можна зупинитися й не просто пожити серед гірських краєвидів, а відчутти гуцульське життя, яке триває і в XXI сторіччі, відчутти й на рівні побуту, й на рівні високої поезії, бо Карпати колись сформували певний тип культури, тип людей, який виявився настільки сильним і міцним, що і зараз дає можливість гуцулам будувати саме свій світ: справжній, щирий, заради якого можна їхати тисячі кілометрів, бо ніде на світі немає другої Гуцульщини, немає людей, врослих у цю землю, які за складних умов побудували свій унікальний побут, зберегли зв’язок із цією землею, з предками, з власною совістю.

Чебикін. Вільний лет творчої уяви

Юрій ІВАНЧЕНКО

А. Чебикін — співавтор підручника “Техніка офорта” (1978), де втілено основні принципи майстерні вільної графіки, яку він очолює у Національній академії образотворчого мистецтва й архітектури і утворює головний принцип у мистецтві: винахідливе поєднання метафоричної мови символів і знаків із пластичними якостями фактури графічних матеріалів (паперу, картону тощо). На згадуваній вище виставці станкових творів 2011 року А. Чебикін, звертаючись до присутніх молодих художників, закликав, перш ніж звертатися до суперсучасних форм самовиявлення, стилів і манер, насамперед глибоко опанувати академічну школу, навчитися майстерно створювати художні образи за канонами високого пластичного мистецтва, навчитися розуміти форму, композицію, рисунок, колорит, зважаючи на їхнє сприйняття сучасною людиною, почасти враженою принадами бездуховності, що її продукує сучасний інформаційний простір. Закликав молодь звертатися до техніки акварелі, яка, можливо, єдина, що може дисциплінувати

Два роки тому Андрій Чебикін, який протягом кількох десятиріч працював у галузі станкової та книжкової графіки, подивувався усіх прекрасною виставкою станкового живопису, елегантних, виконаних у манері аля-пріма етюдів і завершених пейзажів чорноморського узбережжя та інших міст України. Вони вражали легкістю, мажорністю колориту й розкутістю композиції.

руку художника, навчити його миттєво схоплювати знайдений у довкіллі мотив і швидко відтворити його непокірними водяними фарбами на папері.

І ось на виставці, що відкрилася в НАМ України 17 квітня, Андрій Чебикін, народний художник України, академік і президент Національної академії мистецтв України, ректор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури постав як аквареліст. Доктор мистецтвознавства О. Федорук у передмові до виданого з нагоди вернісажу каталогу зауважив надзвичайно цінну для художника, який пройшов півстолітній шлях творчості, рису: в акварелях, репрезентованих на виставці, Андрій Чебикін продемонстрував “прозору чистоту і легкість, вільний політ думки, неодмінний у його творчій праці і в графічній техніці... В ак-

варелі він розкрив свою лірично-емоційну вдачу, постав як віртуоз цієї техніки, що успішно розвиває прокладену класиками українського малярства дорогу до художньої майстерності, невимусшену, характерну для його письма колірну барвистість і дисципліну композиційного ритму”.

Та незмінно дотримуючись “дисципліни композиційного ритму”, А. Чебикін демонструє, як можна при цьому вільно, емоційно й гранично відверто поводитися з вихопленими із виру життя й природи мотивами — зображеннями краєвидів Балаклави, Херсонеса, Ай-Петрі, Сімеїза, Севастополя, Венеції та Угорщини. Його акварелі створюють враження відбитої на папері магії кольору, лінії, а головне — мить спалаху мистецької думки, таланту колориста.

Та серед пейзажів Чебикіна є

Севастополь. Набережна. 2012 р.

кілька творів, які ілюструють іншу грань його великого таланту — портрети, автопортрет. Особливо привабливо портрет дружини — на подив ліричний, одухотворений, колористично стриманий, але емоційно насичений. Автопортрет демонструє іншу грань таланту майстра — глибокий психологізм, уміння розкрити вдачу портретованого, показати, що традиції українського акварельного портрета, започатковані Т. Шевченком, тривають.

А. Чебикін 1970 року, по закінченні Київського художнього

інституту, став асистентом професора І. Селіванова, який вибудував свою програму на високій академічній основі з аналітичним вирішенням композиції і гармонійності колориту. У майбутньому Чебикін очолив майстерню вільної графіки. Вільної в розумінні свободи мистецького мислення, вільної від шаблонів та ідеологічних приписів. Ці настанови художник передав сотням своїх вихованців, випускників Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури.

Микола ЦИМБАЛЮК

У Греції всі є

На неприступних скелях Халкідонського півострова, що врізається в Егейське море, на 80 км завдовжки й 22 км (у найширшому місці) розкинулася ця чернена республіка. Майже півтора тисячоліття тому цей півострів віддав у виняткове володіння монахів візантійський імператор Костянтин Погонат. Перший монастир — Велика Лавра — був заснований 963 року. Тепер їй 20. Один із них, Пантелеймонів, вважається руським. Російська Православна Церква називає його тепер не інакше як російським.

Насправді тісні стосунки християн Київської Русі історія фіксує ще за часів князя Володимира. Наприкінці Х ст. у монастирі Есфігмен постригся в монахи преподобний Антоній (у миру Антип), засновник Києво-Печерського монастиря. Моці християнського святого й досі перебувають у лаврській печері в Києві, де він і помер. Він родом із Любеча, що на Чернігівщині. Повернувшись зі Святої гори, Антоній став засновником нашого монашества, яке організовувало своє життя і діяльність згідно з тим-таки афонським статутом, що приніс його в українські землі преподобний.

Згодом, на початку XI ст. на Афоні з’явився перший монастир, заснований вихідцями з Київської землі, названий на честь Богородиці Ксилургу. Ченців там було багато, тому вони змушені були просити в Священного Кіноту (вищого самоврядного органу) Святої гори надати їм один із великих тамтешніх монастирів. Прохання задовольнили і передали їм обитель святого Пантелеймона, який здавна називали “Русик”, тобто “Руський”. За часів існування Козацької держави на його території виник винятково український Іллінський скит, його ще називали козацький чи запорізький. Тепер Пантелеймонівська обитель перебуває у віданні Московського патріархату — Російської Православної Церкви.

До речі, більше половини, а це понад півсотні його ченців — українці.

Застигла і жива музика віри

На представлених фотороботах можна побачити не лише Пантелеймонів, а й решту афонських монастирів. Стародавні будівничі уміло використовували рельєф і красу природи для зведення своїх сакральних-чернечих споруд. Переважно більшість із них будували тоді, коли християнський світ і віра повсякчас зазнавали агресії з боку охоплених жагою влади володарів, особливо під ісламським прапором. Тож архітектура монастирських споруд більше нагадує фортечні мури з високими оборонними вежами. Зовнішній вигляд монастирів має певні національні риси, бо будували і добудовували їх, окрім греків, серби, грузини, представники інших народів, зрештою, й наші співвітчизники. Грецький фотохудожник Костас Асіміс у кожній роботі зумів віднайти саме той ракурс, який найповніше і найпривабливіше закарбував красу і неповторність об’єкта. Його світліни можуть скласти серйозну конкуренцію найвідомішим полотнам художників на цю тему.

Особливо це помітно в майстерності піймати ту миттєвість, глибоко-характерні прояви людської душі ченця, коли він молиться, працює, просто спогля-

«Байдужість до Бога...»

“Наш Афон” — назва виставки художньої фотографії грецького майстра Костаса Асіміса, яка відкрилася 18 квітня в Музеї історії Києва. Вона відбувається на прохання і за підтримки голови Київської міськдержадміністрації. Понад півсотні світлин, виконаних талановитим фотохудожником, дають не повне, але яскраве уявлення про нинішнє життя населення Автономної чернечої держави на Святій горі. Тих, хто дав обітницю Божій Матері і відрікся від зовнішнього світу.

дає цей навколишній світ. Кожен окремий його портрет — це роман з життя і віри людини.

Окрема частина робіт Костаса — пейзажі. Звичайно, гори, море, екзотична рослинність Греції викликають неабияку зацікавленість, а передана майстерно і з врахуванням експозиційних тонкощів, світло-тіньових ефектів і поготів. Автор так уміло використовує зображуваний об’єкт, що підносить його до рівня символу. Наприклад, світлина хамерію (у нас, у Карпатах, його називають ще іван-чаєм) — висока рослина з квіточками помаранчевого кольору на прямовисній скелі, яка там зачепилася. Або ромашки, що ростуть на цих горах, де внизу синь морська, а вгорі — небесна.

Любов і байдужість

— Усі їдуть в Афон за якимсь дивом, — сказав гарною російською мовою на відкритті виставки Костас Асіміс, — і вони його знаходять, бо в генах наших людей православні корені.

Для себе він відкрив Афон 1984 року, коли друг, хірург, познайомив Костаса з монахами.

Перед цим він сказав йому: поїхали зі мною на Афон, тобі буде цікаво. І він, який народився в Советському Союзі, в Ташкенті, куди в 1950-х роках емігрували його батьки, а повернувшись на батьківщину, в Грецію, 1975-го, донедавна справді там не був. Коли побачив, то прикипів до Афону всім своїм еством. Хоча живе він у Салоніках, але час від часу найжджає туди. У нього там, в одній із келій, своя фотолабораторія. Він представник монастиря в Салоніках. Свою роботу оцінює скромно: “Я не професіонал, а фотолубитель”. Як він пояснив, у Греції фотомайстром чи фотохудожником вважають того, хто цим заробляє собі на життя. Для Костаса Асіміса це — аматорство, мистецько-художньому рівню якого позаздрять найвідоміші професіонали.

Може, таїна тут у вірі в Бога, яку богослови трактують як любов. І стосується це не лише фоторобіт Костаса Асіміса. Це відчувається в його почуттях і вияві своєї належності до грецької культури, свого народу. Він, грек, народившись за межами батьківщини, там, в Узбекистані, не забув мови батьків. Під час відкриття виставки Костас говорив російською, з друзями й земляками — рідною, грецькою. Посол Греції в Україні — рідною, хоча знає й російську. Як можна інакше, якщо любиш і пишаєшся рідним?

Виступали й наші, українські представники: голова Київської міськдержадміністрації О. Попов, менш помітний чиновник від культури, клірик Афонського “подворья” в Києві. Говорили вони не своєю, Богом даною їхнім батькам українською, а мовою сусідньої держави. І не грецькою, що можна було б ще розцінити як вияв їхньої високоосвіченості й шанобливого ставлення до гостей. У хорі захоплень було чути і їхнє зачудування виставкою, та так, що не звернули уваги на слова афонського старця Паїсія Святоторця: “Байдужість до Бога призводить до байдужості до всього іншого, призводить до розпаду”.

Микола ЦИМБАЛЮК

Перші оцінки

— Коли студія “ВІАТЕЛ” зняла перший фільм, — розповідав один із авторів сценарію (разом із Н. Сопіт і Г. Криворучко), генеральний продюсер і режисер-постановник Василь Вітер, — ми ще не знали, чи нас сприйме публіка, чи нас дивитимуться, чи будемо ми потрібні кому-небудь. А Наталка якось каже: я — буковинка, і в мене є давня мрія зняти фільм про Ольгу Кобилянську. І назвала його “Гірська орлиця”. Ми почитали сценарій (тоді ще був молодий режисер Арсен Бортник, однокурсник Наталки, Олег Порацький). І коли запитав у них, коли вони хочуть їхати знімати, то мене ошелешили: наступного тижня з Наталкою їдемо в Чернівці і зніматимемо. Питаю: вдвох? “А скільки треба?”, — тепер дивувалися вони.

Одне слово, почалася звична копівка робота організаційна і над сценарієм. Але підготовлений сценарій пролежав майже сім років. Коли ми торік повер-

Гірська орлиця

У листопаді цього року культурна громадськість відзначатиме 150-річчя ювілей Ольги Кобилянської, талановитої української письменниці з Буковини, однієї з фундаторок жіночого руху в Україні. Щодо історії, про яку піде мова, то почалася вона понад сто років тому, і тільки торік студія “ВІАТЕЛ” розпочала роботу над її екранізацією. А вже 18 квітня з нагоди ювілею і за сприяння Земляцтва буковинців м. Києва “Буковина” в столичному Будинку кіно відбулася прем’єра документального фільму з серіалу “Гра долі” “Valse Brillante. Ольга Кобилянська”.

прекрасний драматургічний матеріал. Чого варті теми “людина і природа”, не кажу вже про проблему землі, яка нині, в осучаснену вигляді, вийшла на авансцену суспільно-політичного життя країни. Тож Кобилянська, поза сумнівом, не раптом стала сучасною. Мені здається, що робота над її творчою спадщиною почалася не сьогодні й закінчиться не завтра. Як робота над екранізацією і інсценізацією її творів не завершена, так само не заверше-

на слух, гарно співала, брала участь в аматорських виставах, рано почала малювати, багато читала, захоплювалася філософією, соціологією, любила верхову їзду.

Містечко Кімполунг (з румунської — Довге поле), де родина жила на той час, розкинулося вздовж долини річки Молдови серед високих Східних Карпат. На вакації сюди приїжджала молодь. Це були діти місцевої інтелігенції: Окуневські, Озаркевичі та інші, з якими зналися батьки й дружили брати Ольги. Одного літа до лікаря Окуневського приїхала дочка Зося, сюди ж приїхав її двоюрідний брат Євген Озаркевич, студент університету. Того літа в нього до беззастави, властивій чистим і палким натурам, закохалася Ольга. Перше кохання розкляло її серце. Юнак бачив у ній лиш освічену панну. Повернувшись із вакацій в університет, Геню (так звали його рідні), не написав їй жодного листа. Це було перше розчарування. Згодом у щоденник за кілька днів до свого 20-річчя Ольга запише: “Краще любити коней, ніж чоловіків фальшивих”.

Незвичайна історія

Гарно вихована, зі шляхетними манерами, що успадкувала від мами та бабці, вона була гордовитою і рано почала перейматися жіночими питаннями. Рух емансипації саме тоді в Європі ставав модним. Ольга часто з цього приводу сперечалася з чоловіками, але не знаходила підтримки, і це дуже дратувало. Одного дня вона взялася за перо. Перші її літературні твори “Гортенза, або Нарис з життя одної дівчини”, “Воля чи доля?” написані й опубліковані німецькою.

Але молодість брала своє. Подруги одна за одною виходять заміж. Її хочуть посватати за Михайла Павлика. Зося висилає його фотографію. Познакомившись із Павликом, занотовує: “Я б ніколи не вийшла за нього заміж”. Наприкінці 1891 р. родина пере-

Співавтор і ведуча Наталя Сопіт з оригіналом щоденника О. Кобилянської

бирається до Чернівців. У маленькому Відні, як досі його називають, відкривається широкий світ, багатий для спілкування і творчої праці.

У цей час вона знайомиться з Осипом Маковеем, учителем за фахом, який був редактором газети “Буковина”. Це він написав про неї першу критичну статтю: “Авторка чи не найбільш талановита з усіх наших галицьких і буковинських авторок”. Він став її першим літературним редактором. У газетах “Буковина” і “Неділя” опублікував Ольжині п’ять творів. О. Кобилянська першою в українській літературі звернулася до буковинських жінок з інтелегентного середовища. Це спонукало О. Маковея до своєрідної відповіді — “Емансипація мужчин”, де закликав: “Як емансипація, то емансипуймося всі!”.

Через рік після їхнього знайомства О. Маковей видає в “Буковині” повість “Царівна”. Вони часто зустрічалися, гуляючи вечорами в парку. Симпатія була взаємною: Ольгу заворожила його освіченість, Осипа — її талант. Але їй хотілося більшого, простого і великого людського: “Хотіла вийти заміж, щоб бути щасливою”. Ольга, яка була старшою на 3 роки, пристрасно покохала його. І коли він на пропозицію І. Франка очолив “Літературно-науковий вісник” і переїхав до Львова, смуток і меланхолія напали на обох. В одному з листів Ольга обіцяла взятися за новелу з щасливим кінцем — “Вальс брильянт”, присвятивши йому...

Згодом О. Маковей повернеться в Чернівці. Але відповісти їй широкою взаємністю так і не зможе. О. Кобилянська, ця аристократичного виховання, високоосвічена, з європейськими поглядами, горда, але стомлена нерішучістю чоловіка жінка листовно звертається до нього: “Не знаю, як приймете мої слова, звичайно, дівчата самі їх не кажуть. Але я не йду звичайною дорогою дівчат... Я можу і “ждати”. Два, і три, і чотири роки. (Я взагалі лише для одної душі на світі, більше для нікого)... Чи маєте відвагу розпочати жити так, як я Вам пропоную? Я маю. Але Ви скажіть рішуче слово; я піду за Вами... Мені так дивно, що я се пишу.. Майже сама себе не пізнаю. Ви не сподівалися сего по мені? Я сама не сподівалася сего по собі”. Щодо різниці в роках додає: “Я їх зітру, ті роки, і вони не стануть

нам на заваді. А коли б стали — Боже мій? — то поступіть, як треба...”.

Пройшов не один місяць і рік, але відповіді від нього вона не отримала. Через три роки 38-річний Осип Маковей одружився з 25-річною попівною. Одному Богу відомо, чи був він щасливим. Помре він на 17 років раніше Кобилянської, яка безмежно його кохала і “...ніколи не була щасливою... Любила я свої мрії, гори, небо, засіяне зірками... Усіх тих небагатьох мужичин, котрих любила, я потім нехтувала...”.

Про творців і джерела

Успіх “Брильянтового вальсу” багато в чому залежить від багатьох чинників. Не в останню чергу — від героїні. Але особливо хочеться відзначити роль ведучої у цій незвичайній історії Наталі Сопіт. Вона зіграла тут просто блискуче. Так буває, напевно, тоді, коли автор зживається з героєм свого твору, з його думками, почуттями і руйнує межу “я” — “вона”. Недаремно ж вона виношувала цю ідею стільки років.

Усі сцени картини логічно-композиційно зрежисовані та довершені. Оповідь ведучої про життя і палке кохання цієї неординарної жінки, яка набагато років випередила свій час, щирість і палкість думок, почуттів, що передаються яскраво-короткими уривками з листів, щоденника, спогадів природно і невимушено розгортаються впродовж усієї картини. Усі п’ять частин фільму “Valse Brillante. Ольга Кобилянська” сюжетно врівноважені. Усе це дає змогу глядачу разом із героїнею прожити одне яскраве життя.

Сергій Гальченко, доктор філологічних наук, так оцінив прем’єру:

— Моє враження якнайкраще. Знаючи про творчість Ольги Кобилянської навіть не з академічних видань, а з першоджерел, її особистого архіву й архіву Осипа Маковея та багатьох класиків літератури, можу належним чином оцінити зроблене творчим колективом цього фільму. Тут дуже вміло дібрана багата наукова джерельна база... Я теж до деякої міри грішу написанням сценаріїв, але часто стаю рабом фактів, перебираю у них, але тут вони делікатно вибрали мінімум найцікавіших. Чесно кажучи, я переживав, чи зможуть вони за 65 хвилин розкрити таку тему. Вважаю, їм це вдалося, це великий успіх. Звичайно, я міг би назвати 20—30 епізодів, які можна було б дописати, нафантазувати, додумати, але, вважаю, того матеріалу, що було залучено і показано, — предостатньо.

Перед прем’єрою фільму “Valse Brillante. Ольга Кобилянська” в Будинку кіно. Біля мікрофона режисер-постановник, генеральний продюсер Василь Вітер

нулися до нього, то зрозуміли, що він не постарів, але чогось там бракує. Знову почалася робота над сценарієм. Коли фільм був уже готовий і оголошено, що тут, у червоній залі Будинку кіно відбудеться його представлення, почалися дзвінки. Від багатьох журналістів посипалися запитання: “Невже Кобилянська така сучасна, що ви її знімаєте? А для чого ви її знімаєте? Що там може бути цікавого?”.

На ці запитання мусить дати відповідь український глядач. Фільм переглянули не лише того вечора в Будинку кіно, його демонструватимуть на 5 каналі з квітня до травня 2013 р., а на каналі “Культура” — в листопаді, в дні святкування ювілею О. Кобилянської.

Щоб зрозуміти самому, наскільки творчість письменниці актуальна і цікава для молодого покоління, Василь Вітер близько п’яти місяців тому, восени, приніс на свій режисерський курс університету театру, кіно і телебачення кілька пізніх оповідань Кобилянської періоду Першої світової війни. Серед них “Юда”, “Лист вояка, засудженого на смерть” і ще одне. І, не називаючи автора, почав читати.

— Упродовж тієї години, коли я читав їм ці речі, — зізнався він, — була така зосереджена тиша, а по тому — шалена пауза... Молоді люди взагалі не знали, хто автор — чи то жінка, чи чоловік. Але враження було неймовірне!

Творчість Кобилянської —

на робота з їхнім фільмом, погоджуються автори “Valse Brillante”. Щодо драми людського життя, в основі якої лежить велике почуття гордості і талановитої жінки, то за нинішніх умов вона видається не менш актуальною, ніж у дні пройдешні.

На світанку...

Батько майбутньої письменниці, Юліан Кобилянський, був секретарем повітового суду, мати, Ольга Вернер, — наполовину німкеня, наполовину полька — жила родиною. Із любові й поваги до чоловіка вивчила українську мову і прийняла греко-католицьку віру. В родині було семеро дітей. Усім своїм синам батьки дали гарну вищу освіту. Лише двоє дівчат, Євгенія та Ольга, закінчили чотирирічну початкову школу. У той час вважалося, що жінкам достатньо вміти добре господарювати і знайти гарного жениха. Але Ольга постійно займалася самоосвітою. У школах, гімназіях та університеті викладання велося переважно німецькою мовою, тому згодом батько послав Ольгу вчитися української мови приватно. Вона була дівчиною обдарованою: вчилася музики

Чернівці. Літературно-меморіальний музей О. Кобилянської. Василь Вітер із портретом героїні фільму

— *Ваші мрії, пане Костю, поступово збуваються. Хотіли намалювати ілюстрації до “Вечорів на хуторі біля Диканьки” — і намалювали! Мріяли мати власний будинок для родини — добудовуєте. Але дещо, те, що мало залежить від Вас — досі чекає на втілення. Тобто — зняти гарний історичний фільм із “західними” спецефектами та притаманною українському класичному кіно образністю. А ще мрієте створити (як дизайнер) свою український автомобіль “Олівія”. Також давно задумали проілюструвати кілька книжок без персонажів. Як Ви це конкретно бачите?*

— Так, є така манія-мрія. Це означає — намалювати всі допоміжні можливі елементи, але не героїв книги. Поки що моя задумка навіть Малковичу не підходить, тому виношую її далі... Кільком видавництвам пропонував, але ніхто не зацікавлений. Наприклад, є відомий персонаж казки “Фарбований лис”. Хотілось би не малювати самого Лиса, а те, як саме він спостерігає події довкола себе. Це ж зовсім інша оптика, інше бачення.

— *Іван Малкович, Ви казали, дуже любите деталізовані зображення. Мовляв, щоб дітям було що роздивлятися в ілюстраціях.*

— На Заході нині фактично не існує такого підходу до ілюстрування дитячої книжки. Хіба що цим перейняті російські художники, які працюють за кордоном. Я щойно повернувся з Америки й не минав там книгарень. Пересвідчився: щодо ілюстрацій дитячої книжки, зображення зведено фактично до знаку.

— *А хіба це однозначно добре?*

— Не знаю, чи це добре, чи погано, але вважаю, що мають бути ілюстрації й такого плану, й іншого.

— *Можє, наша любов до деталізації — певна мітка нашої ментальності?*

— Нині з'явилося чимало гарних художників в Україні. Але чим переважно страждають наші книжки — то це тим, що там відсутні ОБРАЗЫ. Котик — котик, лис — лисом, а де ж внутрішня суть того чи того героя, його характер?

— *Згодна з Вами. А хто саме справив на Вас у дитинстві особливе враження як дитячий художник?*

— Широ кажучи, особливу увагу на дитячу ілюстрацію звернув уже тоді, коли працював художником у журналі “Барвінок”. Тобто в дитинстві мало звертав

увагу на “картинки”... Вважаю своїм улюбленим художником німця Вернера Клемке, нині покійного. На його творчості я, по суті, формувався. Саме він і є художником ОБРАЗУ. Люди чи звірі у його баченні — це саме характер, образи, які запам'ятовуються.

— *Якось Ви назвали себе зоохудожником. І справді, Ваші образи звірів надзвичайно характерні, починаючи від того самого класичного зайчика на снігу. Всі Ваші тваринки, як хтось влучно визначив, — “українські архетипи звірів”. Ваш Зайчик — це безборонність,*

беззахисність, душевна простота... Натомість диснейівські, до прикладу, образи — як на мене, агресивні, хижі. До речі, чи знаєте американського художника Волтона Фокса, який малює величезні акварелі з тваринами, що відтворюють життя людей?

— Ні, не знаю.

— *Ви нарікали на те, що в українських книжках для дітей, саме в ілюструванні зокрема наших казок чи літер алфавіту неприємні образи бородатих дідів у кошоворотках і ведмедів у лаптях. Що робити?*

— Це такий видавничий хід — взяти авторське право на готову книжку, надрукувати її поганою українською мовою з готовими ілюстраціями. Так економлять на художниках.

— *... і псують не тільки смак наших дітей, а й світосприйняття. Питання: чи треба купувати такі книжки? Перейдімо до іншої Вашої творчої іпостасі — художника, який малює марки. Нещодавно стало відомо, що Ваш поштовий блок “Українське подвір'я” здобув перемогу в номінації “Найкращий друк” у 11-му щорічному китайсько-мукунському конкурсі-опитуванні на найкрасивішу іноземну марку в світі. Вона побудована як єдність своєрідних пазлів.*

— Із марками в мене — ціла історія. Колись моя марка до Олімпійських ігор в

Новий образ Костя Лавра

Разом із київськими школяриками — трапилася така нагода — я взяла участь у майстер-класі, який провів для них, учасників “Тижня дитячої книжки”, у Національному музеї літератури України Кость Лавро. Ми малювали услід за художником Зайчика, Котика, Поросятко і Мишку. Свої успіхи я б оцінила на “четвірку” з мінусом... Отож після уроку малювання почалася наша розмова зі знайомим митцем, котрий, як виявилося, збирається постати в новій іпостасі. Про це — далі.

Афінах 2004 року отримала срібну медаль у рамках Олімпіади. Нагородження відбувалося в Сінгапурі. Але оскільки всі права належать “Марці України”, мене там не було. Мало того, про медаль я дізнався випадково і з запізненням. Так само з “Українським подвір'ям”: ніхто з керівництва “Марки України” мене не те що не привітав, а навіть не повідомив про перемогу.

— *Звичайна, на жаль, історія!*

Ви тривалий час співпрацюєте з іноземними видавництвами, зокрема з Bayard Press. Що скажете про цей досвід роботи?

— Так, свого часу у Швейцарії вийшли дві книжки, а з французькими у згаданому видавництві працював 15 років. Вони використовують художників з усього світу: з Японії, США тощо. Досі здійснюють перевидання моїх робіт.

— *Ще одна Ваша іпостась — художник-стінописець, тобто монументаліст. Це вже зовсім інше, ніж робота з папером і фарбами. У Київському театрі ляльок розписані Вами стіни — найбільші. Ви, певно, робили ескіз, а вже інші власне розмалювали?*

— Ні, все робив сам. Там є стіна на четвертому поверсі — 24х6,5 метра. Жоден монументаліст, — із тих, які там працювали, не взявся. Я розпитав, як це робиться, та й зробив.

— *А в своєму будинку теж стіни розмалюватимете?*

— Ви ж знаєте, що швець лишається без чобіт...

— *На престижній виставці дитячих художників у Болоньї Ви увійшли до десятки кращих художників-ілюстраторів дитячої книги. Чи почуваетесь цілком реалізованим?*

— Саме зараз я небагато книжок ілюструю. Зайнявся живописом, готую під кінець року персональну виставку. Вже понад рік я малюю в зовсім іншому ключі, ніж ілюстрації.

— *Невже дитяча книжка відійшла на другий план?*

— Хочеться випробувати себе в новій іпостасі.

— *Книжка для дітей Вас годувала. Як же тепер, на що розраховуєте?*

— Давно хотів мати свою майстерню і ось нарешті збудував її, безпосередньо біля будинку. Я перейшов на зовсім інші фарби, які мають запах і розлітаються скрізь, заляпують стіни. І ось тепер працюватиму в майстерні, де писатиму “дорослі” полотна. Виставлю за свої роботи американські ціни. Нещодавно побував у США й зрозумів багато чого.

— *А що Ви там робили, якщо не секрет?*

— Працював. Мене запросили оформити в українському стилі на Мангеттені, в центрі Нью-Йорка, ресторан-корчму “Тарас Бульба”. Його власник — у країнець. Має мережу із 16 корчем у Москві, у Києві є одна, а тепер ось і в Америці.

— *Отже, ще одна Ваша іпостась — художник-дизайнер. Питання майже філософське: які негативні риси характеру обернули собі на користь?*

— Я занадто добрий, а є така думка серед людей, що це — негативна риса. Навіть у ставленні до будівельників, які чимало крові попили...

Неагресивний я, надто терплячий. Але, щоправда, коли вже дуже допекти, тоді — вибачайте... Я в рік Біка народився, і коли мене дістають, могу розійтися. Але це — надзвичайно рідко. І в моїх образах тварин, мабуть, відобразилася доброта.

— *Але — не беззахисність!*

— Можу легко встрягти в бійку, коли бачу, що треба когось захистити. Свого часу займався карате. А в армії служив в

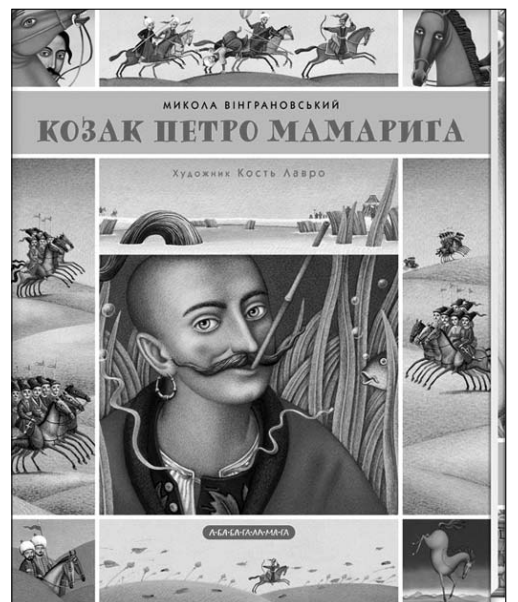
Довідка. Кость Лавро — український книжковий графік, відомий оформленням книг видавництва А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА. Закінчив Республіканську художню школу та факультет художнього оформлення книги Української академії друкарства. Член Спілки художників України. Лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка — як перший художник-ілюстратор дитячих казок. Роботи Костя Лавра неодноразово входили до каталогів виставок дитячої книги в Болоньї, Братиславі тощо. Ілюстрації до книжки “Ніч перед Різдвом” здобули кілька найвищих книжкових нагород, серед яких — титул “Найкраща дитяча книга 2007 року” на Всеукраїнському конкурсі “Книга року” та диплом I ступеня за перемогу у конкурсі “Искусство книги” (Росія, 2007).

оперативному полку по боротьбі з диверсіями. Бігав по 40 км щодня...

— *А нині як підтримуєте фізичну форму?*

— Нічого спеціального. Вистояти по дванадцять годин на ногах — це добра робота. Малюю тільки стоячи.

— *Без чого могли б цілковито обійтися, коли говорити про матеріальне?*

— Без автомобіля, без дорогих цінностей, без хутра.

— *Як би узагальнили зв'язок між рідною мовою і малюванням?*

— Для мене — це все. Це моє життя.

— *Ніколи не відчували дискомфорту, що скрізь спілкується рідною мовою?*

— Ніколи. Хіба з тими, хто зовсім не тямить українською, змушений розмовляти по-російськи. А де потрібно — бодай кілька слів англійською.

До речі. У Вікіпедії, де йдеться про мережу “Корчма “Тарас Бульба”, написано, що “Внутреннее убранство создавал заслуженный художник Украины, лауреат премии им. Леси Украинки и Т. Г. Шевченко Константин Лавров”.

Негайно виправити! Кость Лавро — аж ніяк не Костянтин Лавров, це очевидно!

Спілкувалася
Людмила ТАРАН

Петро АНТОНЕНКО

Почнімо з кількості учасників, довкола чого в інших містах спостерігалися цілі детективи. Цього разу все було просто і ясно: міліція, яка раніше зменшувала кількість учасників акції, була майже точна. Названа нею цифра у 2 тисячі була не набагато меншою за реальну: давня Красна площа у центрі міста, де відбувалися і 10-тисячні мітинги, була заповнена на чверть. Дві з половиною тисячі учасників — ось реальна цифра, хоч опозиція збільшила її удвічі.

Місцева влада спокійно поставилася до акції. І дещо дивною була оприлюднена напередодні партією “Свобода”, точніше, одним із її депутатів, розпачлива заява, що влада перешкоджає підвезенню протестуючих на акцію з районів області й навіть спеціально розпочала ремонт залізничної колії між Черніговом та Ніжином, скасувавши кілька електричок. Насправді ж ремонт залізниці між найбільшими містами області розпочався задовго до акції і тривав два попередні тижні.

Сказати про це варто, аби не шукати чорної кішки в темній кімнаті, де її взагалі нема. Чернігів під час Помаранчевої революції виводив на вулиці та майдани набагато більше людей. Тож краще б серйозно проаналізувати ситуацію, принаймні не дорікати людям за “відсутність громадянської активності”.

Фото “ПіК”

Встає Україна повільно...

Акція “Вставай, Україно!”, що нарешті дісталася й півночі країни, Чернігова, показала, як у дзеркалі, і нинішній стан суспільства, і ситуацію в опозиційному таборі.

Ще одна болочка для області й міста тема — Чорнобиль. Адже в Чернігові акція “Вставай, Україно!” відбувалася саме 26 квітня. Тож не варто було обмежуватися лише хвилиною мовчання, якою почали мітинг на площі. Того ж дня, завдяки громадянській активності, акцією протесту чорнобильців під обласною адміністрацією випередили казенний ритуал місцевої влади із завченим покладанням вінків до пам’ятника жертвам Чорнобиля. Справжні чорнобильці вранці сказали владі все: і про недолугу, майже 30-літ-

ній Яценюк, Віталій Кличко, Олег Тягнибок — ще раз вказали на потребу негайного оновлення влади в державі. Виступи всіх трьох політиків були конкретні, чіткі.

Але, сказавши про необхідність таких акцій, треба додати: **лише їх недостатньо**. Доповненням до таких десантів має стати щоденна робота опозиції на місцях. На підтвердження тези, озвученої нещодавно одним відомим політиком: революції робляться в столиці, але лише на основі мільйонів, піднятих революцією по всій країні.

Незадовго до акції відбулися сесії міської та обласної рад. Через “органи народного представ-

ній Яценюк, Віталій Кличко, Олег Тягнибок — ще раз вказали на потребу негайного оновлення влади в державі. Виступи всіх трьох політиків були конкретні, чіткі.

Але, сказавши про необхідність таких акцій, треба додати: **лише їх недостатньо**. Доповненням до таких десантів має стати щоденна робота опозиції на місцях. На підтвердження тези, озвученої нещодавно одним відомим політиком: революції робляться в столиці, але лише на основі мільйонів, піднятих революцією по всій країні.

Незадовго до акції відбулися сесії міської та обласної рад. Через “органи народного представ-

ництва” владоможці разом із олігархами місцевого штибу протягують “народні рішення” — про черговий дербан земель у заповідних зонах, про більш ніж дивні “переформатування” медичних закладів, імітуючи так звану медичну реформу, про “оптимізацію” соціальної сфери загалом. Опозиційні фракції облради мовчки спостерігають за цим неподобством. Ніхто навіть не подав запит: що це, безгосподарність чи корупція? А виборці все це бачать. Так само, як і те, хто представляє на місцях, в областях, опозиційні сили. У багатьох випадках люди малоавторитетні, якщо сказати м’яко...

Україна встане, і не лише на акцію, а на повен зріст, тільки за потужного руху парламентської опозиції вкупі з позапарламентською. Тільки разом!

Акція 18 травня в Києві буде безстроковою

На Всеукраїнському Зборі активістів громадянського руху “Спільна Справа”, який відбувся у Києві 27 квітня 2013 року, ухвалили рішення про початок 18 травня безстрокової акції протесту з вимогами негайного проведення президентських і парламентських виборів, а також звільнення усіх політв’язнів.

Для організації безстрокової акції “Спільна Справа” створила координаційний штаб, до якого можуть звертатись усі охочі залишитись у Києві після мітингу парламентської опозиції “Вставай, Україно!”.

Вшанували пам’ять Коцюбинського

Петро АНТОНЕНКО

25 квітня виповнилося 100 років із дня смерті Михайла Коцюбинського. Вшанували пам’ять класика української літератури і в Чернігові. Тут письменник прожив останні 15 років свого менш як 49-річного життя, написав найвідоміші твори. Тут його і поховали на старовинній Болдиній горі над Десною, священному місці Чернігова ще з дохристиянських часів. Поруч і могила його дружини Віри Устимівни.

Справжнім центром збереження пам’яті про письменника, дослідження його творчості і загалом української літератури, духовності початку ХХ століття є нині Чернігівський літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського, розташований у садибі, де мешкав письменник. У день пам’яті музей традиційно організував вшанування письменника на його могилі. Вклонитися видатному майстрові слова прийшли представники громадськості міста, члени “Просвіти”, яку Коцюбинський організував у Чернігові 1906 року і був її головою. Прийшли представники творчої інтелігенції, влади — керівники обласної адміністрації, обласної і міської ради. Заупокійну літію на могилі відслужив настоятель П’ятницької церкви Київського Патріархату отець Мирон.

Як зазначив у виступі голова обласної держадміністрації Володимир Хоменко, саме

Фото прес-служби ОДА

тут, на чернігівській землі, вповні розквіт талант письменника, твори якого перекладені багатьма європейськими мовами. Важко переоцінити і величезну громадську роботу, яку вів Коцюбинський насамперед як голова Чернігівської “Просвіти”. Це організація книговидавання, бібліотек, лекції, вечори, присвячені Шевченку, Франку, концерти за участю Миколи Лисенка.

Гостинно зустрічав численних відвідувачів Музей Коцюбинського.

А в обласному філармонічному центрі відбувся літературно-мистецький вечір “Михайло Коцюбинський: сто літ пам’яті”. Він був побудований на творах письменника, тож зі сцени лунало його неповторне слово. Зокрема і з уст одного з кращих виконавців цих тво-

рів актора Чернігівського молодіжного театру, заслуженого артиста України Володимира Банюка, який був режисером вечора. Саме за популяризацію творчості класика Володимир Банюк свого часу став першим лауреатом премії імені Михайла Коцюбинського, головної літературно-мистецької відзнаки області.

Того вечора на сцені філармонії виступили актори обласного академічного театру ім. Т. Шевченка, Молодіжного театру, академічний філармонічний ансамбль пісні і танцю “Сіверські клейноди”.

До відзначення ювілею долучився і Ляльковий театр ім. Довженка, який поставив для дітей прем’єру “Казковий світ Михайла Коцюбинського”, за творами письменника “Хо” і “Ялинка”.

Учасники IV Форуму на захист державності закликали політиків створити Народну Рад

Тетяна ЦИБА

“Негайно створити Народну Рад, щоб у єдності парламентської і позапарламентської опозиції відстояти національні інтереси України”, — пропонують учасники IV етапу Всеукраїнського Форуму на захист української мови та державності.

На переконання учасників, першочергово мають бути скасовані антиконституційні закони, які загрожують цілісності Української держави. Це закони “Про референдум” і “Про засади державної мовної політики”.

“Політика і поведінка чинної влади свідчать про повне послідовне ігнорування нею основ українських національних цінностей. За всі роки незалежності України нація ще жодного разу не стояла так близько до втрати своєї державності”, — стверджують учасники Форуму.

Вони закликали владу забезпечити повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. І, залучивши правоохоронців, припинити діяльність на території України організацій і партій, які діють всупереч законам України.

Учасники Форуму — представники Української народної партії, Народного руху України, ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка та інших патріотичних партій і громадських організацій.

У Харкові вандали за підтримки влади та міліції знесли Камінь УПА

Уночі 26 квітня 2013 року в Молодіжному парку Харкова невідомі вандали, очевидно, готуючись до свята совєцьких окупантів “9 травня”, за допомогою важкої будівельної техніки знесли Камінь УПА.

Пам’ятний знак УПА встановили у Харкові ще 1992 року за ініціатииви патріотичних мешканців міста. Камінь УПА був традиційним місцем зборів українських патріотів Харкова з нагоди знаменних подій, відзначення важливих історичних дат тощо.

Пам’ятний знак УПА розташовувався у безпосередній близькості до райвідділу міліції Київського району Харкова. Тож правоохоронці не могли не бачити дій вандалів, але не втрутилися і не припинили незаконних дій.

“Сьогоднішній вчинок виконавців замовлення чинної влади, а її причетність до зносу знака УПА не викликає сумнівів, ще раз засвідчує — у “добкінсько-кернесівського антифа” починається агонія, яка закінчиться справжнім народним повстанням, що змете цю українофобську владу, — прокоментував ситуацію голова Харківської обласної організації ВО “Свобода” народний депутат України Ігор Швайка.

Прес-служба Харківської обласної організації ВО “Свобода”

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика

Ось уже тринадцятий рік під-ряд травень озивається важливою не тільки для причетних до неї подією. Ми закриваємо конкурс імені Петра Яцика. Узявши початок у День української писемності — 9 листопада й лишивши позаду напружені перипетії інтелектуальної боротьби, мовний марафон оприлюднює на своєму фініші імена переможців і призерів. Важливо, що в цьому мовному змаганні беруть участь не тільки школярі (як це було на початку конкурсу), а й учні профтехосвітніх закладів, студенти, а також представники всіх навчальних закладів Міністерства оборони. Широко відбувається конкурс і поза межами України — майже в трьох десятках країн щороку відлунюються змагальні пристрасті конкурсу імені П. Яцика. Тому при закритті кожного мовного марафону на сцені столичного театру імені І. Франка поряд із державним прапором України ми бачимо прапори всіх тих держав, де відбувся конкурс. Це має важливий психологічний ефект, оскільки ще раз акцентує на тому, що наш мовний марафон названо міжнародним не задля красивих слів і що це — не гігантоманія організаторів турніру, це — справді дорожочинна реальність.

Успішне розгортання конкурсних сюжетів, безпрецедентно велика кількість учасників переконали навіть найбільших скептиків: це проект — справді амбітний, за його реалізацію взялися відповідальні люди. Тут не було тієї до болю знайомої ситуації, коли вже по недовгій часі добра справа раптом занеухалася. “Команда” Володимира Загорія, якого за пропозицією Петра Яцика обрали президентом Ліги українських меценатів,

Травневий рефрен

Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика

тів, з усією відповідальністю ставитися до взятої на себе справи.

І важливо, і прикметно, що конкурс од найперших його кроків активно підтримала діаспора Канади та США. Попервах фінансова основа конкурсу складалася переважно з діаспорних коштів. Канадські українці, які вирішили підтримувати проект, подавали свої пожертви до Освітньої фундації Петра Яцика, де одержували відповідного характеру посвідку, що дозволяла їм відтягнути пожертвувану суму від оподаткування. То дуже гнучка й ефективна система, котра заохочує благодійництво, що в цій країні носить справді масовий характер. Там і незмінно модно, й популярно жертвувати на освіту, науку й культуру.

Із діаспорних меценатів конкурсу нас і нині не полишають Союз українок Австралії та Крайова Управа Братства ветеранів Української дивізії “Галичина” (Австралія), Леся Ткач (Австралія), Леонід Ліщина, Роман Колісник, Олександр Харченко, Василь Мойсяк, Андрій Коморовський, Степан Горлач, Ілля Яремчук, Ігор Мірецький, Василь Чупринда, Микола Латишко (всі з Канади), подружжя Тарків з США.

Із кожним конкурсом зростала кількість його благодійників в Україні. Охоче долучилися до них компанія “Оболонь”, АБ “Експрес-банк”, АТ “Ексімед”, з’явилися поміж благодійників і фізичні особи. Потужна фінансова підтримка прийшла нам від Юлії Тимошенко. Лауреати її премії є поміж школярів і студентів у різних областях України. Це свідчило, що ідею конкурсу в нас не тільки прийняли, а й у такий спосіб схвалюють. Звичайно, основні витрати брали на себе такі колективні члени Ліги меценатів, як фармацевтична фірма “Дарниця” та Фундація імені Івана Багряного (США). Адже щоразу треба формувати не тільки преміальний фонд, що нараховує понад чотириста тисяч гривень — чимало коштів забирають адміністративні потреби (відрадження виконавчої дирекції Ліги і членів наглядової ради, друк дипломів, оголошень і запрошень, оплата праці журі і т. ін.).

Дмитро Табачник, який відразу зі своєю появою в кріслі міністра освіти став боротися

з мовним марафоном, інформував громадськість, що Міністерство не має коштів на конкурс імені Яцика, вельми лукавив, бо за всі роки освітянське відомство не витратило на наш турнір жодної копійки. Усе відбувається коштами благодійників. Тільки місцеві органи влади під час 3 й 4 етапів мовних змагань витрачають гроші на проїзд дітей в обласні центри й на їхнє харчування. І ще на волонтерській основі працюють учителі. Це справді велика робота, її важко заоблікувати в коштах.

Ось уже всьоме чи увосьме перед початком кожного конкурсу ми пишемо листи всьому депутатському корпусу з пропозицією встановити особисті премії для переможців чи призерів мовного змагання. Відгукувалося 3—4 особи. У цьому ж конкурсі

група підтримки його з народних депутатів зростає. Характерно, що першою на наш лист відгукнулася Ірина Фаріон, яка заснувала свою премію в сумі 5000 гривень і дала їй ім’я Олени Пчілки. Слідом за нею премію імені своєї матері Теклі встановив Богдан Бенюк. До них приєднався і “свободівець” Олексій Кайда. Отже, “Свобода” дала трьох благодійників. Ще декілька в своїх листах пообіцяли моральну й вербальну підтримку. Щедрішою на підтримку стала фракція Всеукраїнського об’єднання “Батьківщина”. Кілька премій на загальну суму 7000 грн уфундував Володимир Бондаренко. Три відзнаки на загальну суму 6000 грн маємо від Олега Канивця. 5000 грн одержали від Лілії Гриневич. Свої премії встановили Ігор Васюник (6000 грн) та по 3 тис. Роман Ілик

і Денис Дзедзерський. 3000 гривень — сума пожертви для нагородження призера мовного марафону — від позафракційного Юрія Дерев’янка.

Не відгукнувся на наші пропозиції жоден депутат із УДАРУ, що мимоволі наводить на таку думку: очевидно, серед “ударників” національні цінності не належать до пріоритетних.

Цікаво, що в деяких депутатських листах-відмовах підтримати конкурс читаємо нестримне славохвальство: мовлялецьки, я з усіх сил підтримую українську мову як законотворець, а ви — підтримуйте своїми конкурсами. Не хочу тут називати цих імен і цитувати смішні вербальні архішедеври, щоб не компрометувати народних обранців, але, користаючи нагоду, поясню: це не організаторам мовного марафону потрібні ваші премії — так чи інак ми кошти, як щоразу забезпечували, і цього разу забезпечимо. Це вам потрібно, щоб створити про вас добре враження у людей. Бо ви ж не здаєте собі справи в тому, як вас, депутатів, сприймають люди і скільки антикомпліментів звучить на вашу адресу. Тож хоча б якимись не вельми гучними, але справді добрими справами могли б показати себе з позитивного боку. Кожен має вибір, але не кожен робить добрий вибір.

Ще дуже симптоматичний момент. Не можу промовчати про нього, бо він з діагностичною точністю характеризує рівень елементарної культури наших парламентарів. Чи не дві сотні з них не відповіли на наші листи. Як кажуть, без коментарів. Якщо ви напишете лист президентові США чи прем’єрові Канади або ж канцлерові Німеччини, то неодмінно отримаєте лист-відповідь. І це — не дивно. А дивно, якщо ви раптом одержите відповідь од депутата Верховної Ради України.

Хоча, можливо, в них набагато більше клопотів, аніж у керівників супердержав.

Не дуже хотілося мені оприлюднювати таку гіпотезу, однак говорити треба, оскільки ми, виборці, повинні виховувати наших обранців, щоб зробити з них справді цивілізованих політиків.

Отже, 15 травня в театрі Івана Франка Рівненщина передасть естафету конкурсу Житомирщині. І восени, в День української писемності, наш мовний марафон розпочне свою ходу вже з Житомирщини. А далі... А далі будуть нові й нові турніри, які неодмінно сприятимуть піднесенню соціального престижу української мови в Українській державі.

Аліна ЄГОРОВА, прес-центр ЗОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

21 квітня 2013 року на горі Говерла “Молитвою за Україну та швидше наведення порядку в нашій державі” завершився другий похід у рамках акції “Січковий шлях “Просвіти”. До молитви долучилися просвітяни з Франківська, Львова, Коломиї, Дніпропетровська та мільйони українців у всіх областях України. Після “Молитви за Україну та швидше наведення порядку в нашій державі” на Говерлі просвітяни читали твори Тараса Шевченка. Голова Запорізької обласної “Просвіти” Олег Ткаченко продекларував послання Тараса Шевченка “І мертвим, і живим...”.

Підйом на Говерлу тривав близько трьох годин, адже у горах ще лежить сніг, тому пробиралися крізь снігові замети. У зв’язку

Всеукраїнська молитва «За Україну»

з небезпекою сходження лавини вибрали безпечніший, але найкрутіший маршрут підйому.

Довгий шлях угору, густий туман... Схохвилини могла початися хуртовина, та просвітяни впев-

нено й наполегливо йшли до вершини. Дійшовши до неї, вони нарешті побачили Український Тризуб, виготовлений із білого мармуру. Останні кілометри підйому були найважчими. На вер-

шині глибина снігу сягала 3 метрів.

За 58 днів маршруту Запоріжжя—Київ—Говерла наш мандрівний просвітянин Олег Ткаченко подолав загалом 1300 км. До нього на шляху Київ—Говерла приєднався Іван Сажнев.

Отож другий похід завершився. Повільно, але впевнено формується з добровольців “Армія Порядку”, її корпуси: Запоріжжя, Житомир, Хмельницький, Тернопіль, Франківськ та інші. Адже українці повинні якнайшвидше взяти відповідальність за долю держави у свої руки.

Увечері, 21 квітня 2013 року, підсумовуючи висновки другого походу, Олег Ткаченко зазначив, що обов’язково відбудеться третій похід: “Цього разу шлях пролягатиме Донецькою та Луган-

ською областями до річки Кальміус, де свого часу розташовувалися запорозькі, козацькі зимівники. Розпочнеться третій похід 5 вересня 2013 року.

Запрошуємо всіх небайдужих долучитися до Всеукраїнської акції “Січковий шлях “Просвіти”, поповнюючи лави започаткованого руху: “Мандрівні просвітяни”.

Записуйтеся добровольцями до “Армії Порядку” в рамках посилюючого рушення “Від одного до мільйона”.

Разом ми подолаємо всі негаразди й наведемо порядок у державі, запропонувавши суспільству таку національну систему формування влади, яка унеможливиловатиме перебування в ній будь-яких кримінальних елементів.

Україна обов’язково буде однією з найкращих і наймогутніших держав світу!”.

Анатолій КОЛОДНИЙ,
доктор філософських наук

Учення Ісуса Христа, як це засвідчує Новий Завіт Біблії, переросло вузьконаціональні рамки й стало світовим. Цим самим було висловлене негативне ставлення до націоналізму (шовінізму), який возвеличує один народ над іншим, веде до винародовлення інших, й утвердження націоналізм, побудований на прагненнях кожного народу до самостійності. Сходження Духу Святого на Апостолів, від чого вони стали говорити новими мовами, призвело до того, що організація Христової громади набула національного характеру. Тому на Трійцю в Церквах співають: “Мовами різними народів оновив Ти, Христе, Своїх учнів, аби ними проповідувати Тебе, Безсмертне Слово Боже”. Згідно з Одкровенням Івана Богослова, Христос своїм благовістям нас “викупив Богов’ю кров’ю Своєю з кожного племені і мови, і люду, і народності” (Одкр. 5:9).

У цьому контексті нового звучання набрали слова з Нового Завіту, що немає ні єліна, ні іудея, ні скифа. Вони вже утверджували не наднаціональність учення Христа, а рівність прав кожного народу на його осягнення і форму цього осягнення, право кожного народу залишатися самим собою, будучи водночас і послідовником вчення Спасителя. Апостол Павло вже пише, що “коли хто про своїх не дбає, той віри відцурався: він гірший, ніж невірний” (І Тим. 5: 8). Апостоли в своїх Посланнях закликають вже не до любові у Христі до Його Церкви, а “*перед лицем Церков*”, підкреслюючи цим їхнє багатоманіття і водночас рівність, можливість різних шляхів до Вічного.

Ці міркування автор статті зробив на основі опрацювання праці Арсена Річинського “Проблеми української релігійної свідомості”, яку з нашої відзнайдення і за нашою редакцією видрукувано в Тернополі в 2000 і 2002 роках. Особливу увагу в ній мислитель приділив проблемі мови церковно-релігійного життя. Безсумнівно А. Річинський вважав той факт, що тільки молитва рідною мовою відповідає релігійній психіці й давнім традиціям українського народу. “Хто має на думці правдиву християнізацію мас, — зауважує він, — той не повинен із чужої обрядової мови творити кумир, який тільки задержує пересякання євангельської науки у народний побут”.

А. Річинський наголошує на тому, що з приходом на українські терени обрядової церковнослов’янської мови почався “процес асиміляції її на новім національним ґрунті”. Це асимілювання проходило: шляхом відступу від “болгарського первозору”; пристосуванням чужої мови до живої місцевої мови: українщенням її фонетики. Зрештою “ця зукраїнізована болгарщина була вже дуже близькою народів”, — відзначає А. Річинський.

Природний процес наближення запозиченої обрядової мови до народної призвів до того, що в добу першого українського відродження XV—XVII ст. всі церковні відправи виголошувалися хоч і за слов’янськими книжками, але з вимовою і наголосами

Національна мова — важливий чинник релігійного життя

За творчим доробком Арсена Річинського

суто українськими. Якщо серед греко-католиків Галичини і православних Буковини цей звичай ще зберігся, то в регіонах України московськоправославізованих українська вимова була замінена ще від часів наказу Катерини II “голосом, свойственным російскому наречію”.

Із XVI століття українська народна мова входить і в читання Св. Письма. З’являються різні українські переклади останнього. Це — славна Євангелія з Пересопниці (1556—1561 рр.), Євангеліє з Володимира-Волинського (1571 р.), Новий Завіт Негалевського з Хорошева, що на Остріїжчині (1531 р.), Євангелія Тепинського (1570 р.). А. Річинський при розгляді цього процесу згадує ще й Галицьку (або Крилоську) Євангелію 1144 року.

І хоч мова цих перекладів не була ще чисто народною, а поєднанням різних мовних елементів, проте справа нашої обрядової мови стояла вже фактично на порозі остаточного полагодження в душі старих українських традицій. Лише церковно-політичні події 1686 року, коли Українську Церкву-матір нахарапно поглинула, всупереч будь-яким канонам, її дочка Московська Церква, перетворена, за Т. Шевченком, у “церкву-домовину”, цей процес призупинився.

Російський церковний історик професор Є. Голубинський відзначав: “Богослужение должно быть понимаемое людьми, для которых оно совершается... Право молитися на своем собственном языке столько же принадлежит каждому народу, сколько и право говорить на нем”. Враховуючи це, Російська Церква, з метою християнізації “іногородців”, організувала переклад Св. Письма і молитов алтайською, алеутською, зирянською, якутською, китайською, японською, навіть чукотською мовами. На таке місіонер-

ство спеціально працювала в Росії Казанська духовна академія.

Але що можна було робити для іногородців з метою їхнього закабалення, те Російська Церква, слугуючи також колонізаторській політиці царизму, не допускала в Україні. Вона не допускала будь-що богослужіння в Україні рідною мовою її народу.

Як зазначає А. Річинський, аргументи проти вживання живої обрядової мови наводилися при цьому різні, але всі — безпідставні. При цьому насамперед вказують на тисячолітню традицію церковнослов’янської мови, її милозвучність та придатність до висловлення найглибших правд віри. Але якщо це так, то тоді чому б не дотримуватися грецької мови, яка має двотисячолітню традицію, або старовірської, освяченої ще в Старому Завіті? Певно, що наймилішими для українців будуть звуки тієї мови, “котрою вчила нас всіх ненька говорити, ненька наша мила” (С. Воробкевич).

Що ж стосується висловлення глибоких правд християнської віри, то кожний культурний народ, зауважує А. Річинський, знайде спосіб опанувати і засвоїти собі ту глибинну ідею, до якої він доріс. Якщо є зміст, то знайдеться і форма. Приклад із тими ж зирянами, якутами, алеутами, що дістали від Російської Церкви національне рідномовне богослужіння, засвідчує це. Та й досвід Галичини з її високою українськомовною релігійністю також може слугувати підтвердженням цього.

До того ж, відзначає А. Річинський, “сильно помиляється той, хто вважає церковнослов’янський текст нібито найкращим Для передання “правди віри”. Чому ж тоді про одне й те саме у Новому Завіті цією мовою говориться по-різному? Наприклад, “вдаде і делателем” (Мф 21: 33) і “вдаде его

делателем” (Лк 10: 22). Безліч тут у цій мові вульгаризмів вихідного грецького тексту, хибних конструкцій речень і побудови слів.

Звертаються інколи, як аргументу, до того, що літургійна мова, на відміну від живих мов, незмінна. Але це — неправда. У тексти нею багато змін внесли Могила, Балабан, Остріжський центр. А Москва зробила за настановами свого Синоду стільки “оригінальних руских вставок”, що тут слухна думка Івана Огієнка (митрополита Іларіона): “якби завітали до нас святі Кирило і Методій тепер, то вони не пізнали б тієї церковнослов’янської мови, первовчителі якої були.

Із метою виправдання вживання в церковному житті церковнослов’янської мови наголошують на якійсь її “піднесеності”. Але при цьому, як зауважує А. Річинський, “забувають, що поважного або легкого характеру надає бесіді зміст і стиль, а мова служить для змалювання однаково і високих й низьких сторін життя; зміст, а не форма вирішує питання про значення кожної річі. Коли б тільки мертва мова мала додавати піднесеного характеру нашим молитвам, то це свідчило б надто зле про них”.

Інколи зауважують на тому (і тут Арсен Річинський має на оці греко-католицького римчукуватого єпископа Г. Хомишина), що звертання до народної мови в літургії позбавить Церкву її особливого характеру як “інституції надсвітової”, зведе її “до рівня звичайної земної установи”. Але при цьому не враховано те, що Церква, по-перше, є не інституцією, а “містичним організмом”, і, по-друге, не надсвітовою установою, бо охоплює і наш світ, зокрема і нас, смертних, і вже усопших. Багатовікове життя народу, який у своїх повсякденних молитвах, у домашніх обрядових діях користувався живою мовою, засвід-

чує неспрофанованість від цього глибокого змісту релігії. Коли Церква приймає таке таїнство, як сповідь у живій мові вірних, то й поривання людської душі до єднання з Вічністю і Всеперемагаючим Добром у молитві своєю рідною мовою не повинне зустрічати жодних перешкод.

“Чи ми й далі маємо держатися ще примітивної магії слів, замість того, щоб зрозуміти, що містика християнства полягає в глибині його ідей? — гнівно запитує А. Річинський. — Чи знову повернемося на рівень старого магійного світогляду, коли люди вірили в непереможну силу слова й гадали, наприклад, що саме ім’я Боже є вже частиною Бога і має божеську силу?”.

На основі численних історичних фактів А. Річинський доводить, що в перші віки християнства ще не існувало якихось канонічно визнаних сакральних мов. Це засвідчує і той факт, що із заснуванням 381 року Вірменської Церкви без якогось супротиву цьому мовою її обрядового вжитку стала вірменська. Із проголошенням навіть 601 року автокефалії Грузинської Церкви вона стала вільно грузинськомовною. З життя Феодосія Метастрафа дізнаємося, що ще 381 року мізійські слов’яни (Мізія — нинішня Сербія і Болгарія) вели відправу своєю мовою. Іван Золотоуст вдоволений був тим, що “скити, фракійці, сармати, маври, індійці й інші, що живуть на кінці світу, філософствують, перекладаючи кожний мовою своєю Слово Боже”.

У IX столітті з’являються зачатковані Костянтином і Мефодієм слов’янські переклади “священних книг”. Проте цікавий той факт, що під час своєї поїздки до Херсонесу в 860—861 роках Костянтин знайшов тут Псалтир і Євангеліє, написані “роуськими письменами”. Дослідники по-різному оцінюють це письмо: варязьке (Шафарик, Миклошич, Голубинський та ін.), слов’янське (Срезневський, Будилович, Огієнко та ін.), готське (Малишевський, Фортунатов). Костянтин Граматик (XIV ст.) навіть вважає переклади Костянтина і Мефодія русько-українського походження. На його думку, за основу вони брали не болгарську, не сербську, а саме русько-українську (“Обаче роусь вьяще”) мову. Аргументом Костянтину за утвердження рідної мови в богослужінні слугувало: 1) приклади народів, які мали вже свій національний християнський обряд (вірмени, перси, абхазці, грузини, сугди з Криму, готи, хозари та ін.); 2) думки ствердні щодо цього із Св. Письма (Ів. 1:12; 17: 20-21; Мт 28: 18-20; 1 Коринт. 14: 5-40; Филип. 2: 11 та ін.); 3) докази здорового глузду, побудовані на логічних аргументах: “та чи ж Бог не посилає дощу рівно на всіх? Чи, може, сонце також не сяє усім; (Мт 5: 45), і чи не однаково дишимо ми всі повітрям? і як ви не стидаетесь визнавати тільки три мови, наказуючи всім іншим мовам та племенам бути сліпими й глухими? Скажіть мені, запитує Костянтин, чи ви хочете зробити Бога немичним, що він не може цих (слов’янських книг) дати, або заздрим, ніби він не бажає те зробити?”.

Питання мови богослужіння завжди було в центрі уваги майже всіх конфесій. Багатьма з них вона розглядається взагалі як святість. Порушення правильності вживання сакральної мови розглядається як великий гріх.

Відстоюючи неодмінність церковнослов'янської мови як мови богослужіння, Російська Православна Церква цим самим переслідувала і нині переслідує чітко визначену мету: з одного боку, за рахунок протиставлення світського і релігійного, зокрема релігійних (трансцендентних) і нерелігійних (життєвських, розмовних, іманентних) мов уособитися в суспільстві, не розчинитися в ньому, а з другого, — виступаючи з ідеєю “Церква — наднаціональний інститут”, насправді слугувати власне національним інтересам російського народу, Московії.

Обстоюючи якусь особливість церковнослов'янської мови в літургійному житті православ'я, богослови при цьому обходять увагою те, що, власне, ця мова, як одна із важливих, простих, невироблених, навіть “варварських”, “базарних” як на той час мов, зрештою все ж стала благословенною. При цьому не враховується також і те, що церковнослов'янська мова ніколи не була однаковою в усіх слов'янських народів. Вживана нині Московською патріархією, а також підпорядкованою їй Українською Православною Церквою, вона далека від того македонського наріччя староболгарської мови, до якого зверталися Кирило і Мефодій.

Церковнослов'янська мова зазнала складної еволюції. Жива мова одного зі слов'янських народів, вона з часом прийшла в Росії до такого національного її варіанта, в якому було вже більше російського, ніж солунського.

Порівнюючи нинішню церковнослов'янську вимову Російського Православ'я з вимовою давньоукраїнською, яка ще подекуди збереглася на Буковині й Волині, в Греко-Католицькій Церкві, переконаємося в тому, що православні церкви України, які перебувають у підпорядкуванні Московського Патріархату, відійшли від останньої, зупинилися на зросійщеному наголосі. Конкретний факт. Ще 1995 року, готуючись до 400-літнього ювілею Петра Могили, автор статті попросив ректора Київської духовної академії залучити студентів чи викладачів її до перекладу сучасною українською мовою церковнослов'яномовних праць митрополита, то одержав відмову, через те, що їхня мова не узгоджувалася з тією церковнослов'янською, яка викладалася у КДА.

На основі аналізу “священих книг” християнства, кодексу канонів, вивчення історії становлення і розвитку мов обрядово-культової сфери різних релігій, традицій релігійного життя А. Річинський приходить до повністю обґрунтованого висновку, що якихось вагомих аргументів (окрім суб'єктивних міркувань), які б заперечували можливість використання національних мов у богослужбовій практиці історичних щодо України Церков, немає. Навпа-

ки, на його думку, є низка чинників, що зумовлюють необхідність їхнього вживання. Розглянемо їх окремо.

Біблійні установки

У біблійній книзі Буття відзначається, що був час, коли на всій землі були “одна мова та слова одне” (11:1). Після зруйнування Богом Вавилонської вежі і змішування мов, пишеться тут, люди розселилися “у їхніх краях, кожний за мовою своєю, за своїми родами, у народах своїх” (10:5). Кожний народ одержав можливість “ходити стежками своїми” (Дії 14:16). Оцінюючи ці біблійні міркування щодо критеріїв виокремлення народів, богослови звернули увагу на те, що класифікація ця проведена з чотирьох основних точок зору: географічної (“у їхніх краях”), лінгвістичної (“за мовою своєю”), соціальної (“за своїми родами”), етнічної (“у народах своїх”). Наголошуючи на надприродності процесу появи мов і народів, теоретики богословської етнології на основі аналізу Біблії зауважують, що в плани божественного світобудівництва не входило вивершувати один етнос над іншим. Продовжуючи цю думку, певно, й ми, на думку А. Річинського, зробимо висновок про рівність мов, невивершеність якоїсь із них.

Своєрідним лінгвістичним твором Біблії є Перше послання ап. Павла до коринтян. Автор його не заперечує рівноправності мов. Саме цей біблійний твір наголошує на необхідності кожному народу в своїй богослужбовій практиці користуватися своєю рідною мовою. Апостол Павло текстово наголошує на тому, що слово, сказане чужою мовою, адресоване Богу, але воно йому не потрібне доти, доки це слово не буде почуте людьми їхньою рідною мовою.

Якщо ми звернемося до “Дій апостолів”, то побачимо, зауважує А. Річинський, що Бог не дав різним народам дару розуміння єврейської мови Ісуса Христа, а навпаки — через Святого Духа. Він зійшов на апостолів і в такий спосіб справдилася обітниця, що вони “говоритимуть новими мовами” (Мк 6: 15-17).

Історичні чинники

Не описуватимемо те, як стали сакральними староеврейська, грецька та латинська мови. Зауважимо лише, що чогось надприродного в цьому процесі не було. Тут нас більше цікавить церковнослов'янська мова як одна із сакральних мов, оскільки проти її заміни на національні (в нашому випадку — на українську) часто виступають служителі культу з Московського Патріархату і його юрисдикції УПЦ. Першим аргументом на користь того, що ця мова стала саме через історичну потребу сакральною, є те, що вона (використаємо тут вживаний аргумент богословами) такою не постає на основі Нового Завіту. Другий аргумент — слов'янська мова не є рідною для св. Костянтина. Саме місіонерська діяльність переконана його в тому, що без рідної мови місіонованих надіятися на успіх проповіді не можна і що лише рідною мовою людина

може прийняти якесь вчення в свій духовний світ.

Саме політичні моменти — протистояння в IX столітті римських пап і візантійських патріархів із-за непомирення за Балкани — спонукали Папу Андріана II визнати слов'янські переклади книг Священного писання Кирилом і Мефодієм як Божу працю, “оголосити їх вірними і законними” й благословити слов'янське богослужіння по них.

Комунікативні чинники

У Новому Завіті зазначено, що коли йде молитва чужою мовою, то все говориться на вітер, бо залишається розум без плоду, оскільки вірянин не пізнає те, про що говорить. Відтак той, хто говорить, “будує тільки самого себе” і не будує Церкви. Тому апостол Павло закликає тих, хто пильнує про “духовні дари”, дбати, щоб “збагачувалися через них на збудування Церкви”. Церква, яка допускає мовне винародовлення своїх вірних, втрачає свій авторитет національної святині, а відтак шкодить сама собі.

Лінгвістичні чинники

У християнстві посередництво з Богом перебрала каста духівників. Останні до того ж зверталися в молитві до Бога особливою, недоступною простому народу “священною мовою”. Цю “незручність” внаслідок певної подібності болгарської і тодішньої української мов із часом їм вдалося дещо мінімізувати шляхом асиміляції церковнослов'янської на новий для неї національний ґрунт.

Але, як зазначає А. Річинський, жодна “українська вимова” не могла зробити церковнослов'янський текст молитви зрозумілим для народу. Він наводить у своїй праці “Проблеми української релігійної свідомості” аж вісім ознак, які засвідчували неприродність цього синкретизму: 1) великий залишок у слов'янській мові Костянтина грецьких слів, які без спеціального перекладу не можна було зрозуміти; 2) наявність багатьох слів, особливо складних, які перекладені з певним наслідуванням грецького взору; 3) невдале розміщення слів на основі сліпого наслідування грецьких зразків; 4) збереження грецької конструкції речень; 5) велика кількість болгарських архаїзмів; 6) наявність виразів зі старим (архаїчним) змістом, тоді як у сучасній мові ті слова вже мають інше значення, часто непристойне; 7) перейняття деяких прикмет елліністичного мислення, зокрема персоніфікації прикметників, одухотворення неживих речей тощо; 8) чисельні гебраїзми в запозичених зі Старого Завіту текстах молитов.

На думку А. Річинського, ті ратування за збереження церковнослов'янської мови обрядом з метою забезпечення “єднання всіх слов'ян”, які ми подеколи чуємо, “мають під собою явний політичний підтекст, оскільки зорієнтовані не стільки на забезпечення цього “єднання”, скільки на утримання України в сфері культурних та релігійних впливів Московської Церкви — “саме при помочі зросійщеної церковної мови”.

Унікальні плащаниці у Києві

У Національному художньому музеї України триває виставка, на якій представлені дві з чотирьох найдавніших гаптованих плащаниць, що збереглися в Україні. Одна — з колекції НХМУ, друга — з Києво-Печерського заповідника. Виставка “Враз печаль моя на радість перетворилася...” — спільний проект Національного художнього музею України, Національного науково-дослідного реставраційного центру України та Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника і присвячена 1025-річчю хрещення Руси—України.

Євген БУКЕТ

Фото автора

Першу плащаницю створили 1545 року в часи правління молдавського воєводи Петра Рареша. Її привезли до Києва з Молдавського князівства. Спочатку плащаниця знаходилася у Спаській церкві, а після пожежі 1811 р. на Подолі зберігалася у церкві Різдва Христового. 1926 року плащаницю передали Всеукраїнському історичному музею ім. Тараса Шевченка (нині — НХМУ). Через виняткову тендітність і вехість плащаниця рідко виставлялася в експозиції, востаннє — в 1980-ті. Понад два роки її реставрували фахівці ННДРЦУ, яким вдалося неймовірно: вони відновили деякі зотлілі фрагменти, водночас зберігши певні “живі”, промовисті дотики часу. Тож перед глядачами плащаниця постає у відновленому вигляді.

Іншу створили 1561 року. Її фундатор — молдавський воєвода Олександр IV Ляпушняну. У фонди Києво-Печерського заповідника вона потрапила 1926 р. і до війни знаходилася у ризниці Успенського собору. 1946 року її врятували з-під руїн собору й відновили. Незважаючи на великі втрати деяких частин, Лаврська плащаниця чудово збереглася і неодноразово експонувалася.

У світі відомо багато плащаниць. Найважливішою серед них є та Єдина, що оповивала в усяпальні тіло Христове. За легендою, після того, як учні Христа знайшли плащаницю пасхального ранку 33 року порожньою у гробі, вони її забрали і заховали. Нині, згідно з дослідженнями науковців, саме ця плащаниця зберігається в італійському місті Турині. Інші плащаниці, її копії та наступниці, зі століття в століття зберігали й передавали відтворену майстрами мить оплакування Христа. Деякі з них і донині служать у церквах, а деякі вже перейшли у скарбницю сакральних і мистецьких цінностей.

Плащаниця — полотно великого розміру із зображенням відбитка Ісуса Христа. Плащаниця Ісуса Христа використовується

під час богослужіння Великої П'ятниці та Великої Суботи. У центральній частині композиції Плащаниці Ісуса Христа, як правило, розташована ікона “Покладення до гробу” — повністю або частково (тільки тіло Христа). Ця ікона описує євангельську сцену погребіння Ісуса і побуває у візантійській традиції з XI століття. Але обряд вшанування святої плащаниці в Богослужіннях Великої П'ятниці й Суботи тільки в XVII—XVIII ст. стає загальною практикою і звичаєм цілої Східної Церкви.

Про значення обряду вшанування святої плащаниці ми попросили розповісти Патріарха Київського і Всієї Руси-України Філарета: “Перед нами образ померлого Христа Спасителя, Сина Божого. Він помер на хресті, Його обгорнули плащаницею і підготували до поховання.

Могутньою є людина, і благородні пориви її душі, але на прикладі апостола Петра, який хвалився, що душу віддасть за Христа, а потім відкрісав від Нього, ми бачимо, що не можна поклатися лише на власні сили. Своїм подвигом Господь учить нас, що не треба шкодувати нічого, навіть самого життя, заради любові до ближнього.

Тут, перед Святою Плащаницею, виявляється нікчемність життя за егоїстичними принципами. Огидно згадувати про даремно прожиті роки.

Велич смерті Христа за грішників пробуджує сили душі, які сплять, і людина починає усвідомлювати, що вона ще здатна чинити добро і боротися зі злом.

Цілюючи образ Христа на Святій Плащаниці і підносячи свої молитви, нагадуємо собі, що страждання Його були набагато тяжчими за наші. Але він безгрішний, а ми грішні. Він невинний, а ми винні. Нас повинне втішати усвідомлення, що після страждань Христа було Його воскресіння. Так само буде і з нами: після страждань прийдуть радісні дні, після хвороби буде й здоров'я. Христос Сам страждав, Він знає, як і нам, немічним, допомогти”.

“Який гріх спокутували наші предки,
засіваючи кривавими тілами, наче травою,
поля усього радянського простору?”

Інна РУСНАК,
м. Новодністровськ
Чернівецької обл.

Старі фотографії, сьогоднішні пошуки

...Якось перебирала старі родинні позовклі фото, ніби перегортала чийсь дописані життєві книги, між уявними сторінками яких знайшла дві вицвілі світлин, де зображувались незнайомі мені люди. Показала їх мамі, аби зрозуміти, хто ж усе-таки оті три серйозні юнаки, а вона дивилася на потерті фотокартки з особливим, зрозумілим, мабуть, лише їй завмиранням подиху, бо один із молодих хлопців — її дідусь Кирило, котрого мама пам'ятає тільки з розповідей своєї бабусі й... збережених двох світлин: рядового Кирила Семеновича Тодорашка мобілізували 1941 р. ... безповоротно...

Про те, як солдат Кирило вбив двох німців, не підозрюючи, що і на нього ззаду чатує смерть, бо один із ворожого війська фашистів безпощадно розстріляв у спину рядового Тодорашка, повідала колись моя бабуся Оля, щемливо згадуючи уламки розповідей своєї матері, що надто рано стала вдовою. Але тривожить інше: який гріх спокутували наші предки, засіваючи кривавими тілами, наче травою, поля усього радянського простору та далеко за його межами?.. Бо й інший мій прадід — рядовий Федір Боднарюк, мобілізований 1944 р., за розповідями вже покійного дідуса Михайла, зазнав жаских тортур у німецькому полоні, після чого загинув від ран. Не знаю, чи так воно було насправді, чи ні, бо тепер усе відомо лише Господу.

А нам відомо, що втрата чорним боєм обперезала дружину Ганесію і ще маленьких діточок — доньку Олечку і сина Семенка, котрі вірили, любили, молились і... чекали свого чоловіка, батька — Кирила. Траурною пеленою їдкої печалі оповила звістка про смерть і сім'ю Боднарюків, щемко увіп'ялася пазурами в стривожене серце дружини Ксенії та трьох малих хлопчаків: Василька, Михайлика та Іванка, котрі назавжди втратили змогу вимовити трепетне: “Тату...”

...Лише дві чорно-білі світлин з ледь помітними завітками літер, що поступово стиралися, як, власне, і пам'ять на скри-

жахлях історії про Кирила Семеновича Тодорашка (на жаль, не знайшлося жодного фото іншого прадіда — Федора), озвалися внутрішнім, відомим тільки мені боєм несправедливо втрачених прадідівських доріг зрушили камінь щоденної рутини, аби на решті розпочати власні пошуки місць поховання предків.

Мій задум укомплектувати ретроальбом і таким чином зберегти всі родинні фотокартки уже з власними підписами і поясненнями до кожної світлинки, щоб наступне покоління не втратило незримий ланцюжок взаємозв'язку з предківським корінням, блискучо перетворився на нездоланне бажання уклонитися і подякувати прадідівським могилам за щастя жити на вільній українській землі. Моя неситима жага дізнатися про долі Кирила Тодорашка та Федора Боднарюка не

полишала ні вдень, ні вночі, бо навіть у сновидіннях чомусь почали з'являтися незрозумілі фрагменти боїв: сотні людей у військовому вбранні, вибухи гранат, кулеметні черги, задимлений світ, обірвана струна безвинних життів...

Завдяки вагомій допомозі дослідника історії свого рідного села Ломачинці, багатого на цікаві факти, мальовничі місцини, легендарні оповіді та знаменитих вихідців, Михайла Михайловича Шундрія, у котрого виявилася “Книга пам'яті України” та який не один день просидів над горою старовинних рукописів у пошуках родовідного дерева Тодорашків та Боднарюків, поступово складалася пазли обірваних свідчень у яскраву картину подій 1941—1945 рр. Михайлу Михайловичу, завдяки тривалому перебуван-

ню на посаді сільського голови вдалося зберегти дещо зі старих офіційних паперів і рукописні зшитки церковних книг храму Архангела Михаїла с. Ломачинці, 5 округ, Хотинський повіт”, датованих 1825—1917 рр.

“Todorasco Chiril” — саме цей, ледь помітний підпис олівцем румунською мовою (*оскільки відбувалася агресивна, насильницька румунізація українського населення Буковини, зокрема й прізвищ, — І. Р.*), на щастя, мені таки вдалося розгледіти на одній зі світлин, верхній краєчок якої зберіг невеличкий отвір від цвяха (мабуть, це фото колись висіло на видному місці у прабабусі). Інша фотокартка легкокрилою птахою прилетіла до адресата з лінії фронту, замережуючись кількома словами вказаного кінцевого пункту прибуття: “Черновицкая область, Секурианской ра-

йон (сучасний Сокирянський районний центр у документах за 1886 р. зафіксований як Секурянська волость, тож певний час мешканці району користувались усталено-звичною для них назвою — *І. Р.*), село Ломаченцы. Тодирашко Анисии”. Чорно-біла мить зафіксувала нетлінну вічність, де мій прадід Кирило у військовому мундирі з дотліваючою цигаркою в руці, наче недопалком життя, та два його бойові побратими, один із них бережно горне до себе дві світлин з нечітким зображенням (мабуть, родинні фото). І кожен мріяв лише про одне: аби грозів небеса усміхнулися нарешті блакиттю мирної днини! Тільки плата за те щастя виявилася надто високою: Кирило Семенович Тодорашко, 1916 р. н., загинув 23 березня 1945 р., місце поховання невідоме (Книга пам'яті України: Чернівецька обл. — Т. 2. — Чернівці: Прут, 1995. — С. 269), не дізнавшись про те, що ціною його життя і мільйонів життів таких, як він, 9 травня того ж року прийшла омріяна Перемога.

Безпробудним сном мирно спочиває на чужині, у Північній Угорщині, селі Гардоні Пусто, в окрузі Ноград, що межує зі Словаччиною, прах Федора Арсенійовича Боднарюка, 1903 р. н., рядового 222 гвардійського стрілецького полку 72 гвардійської стрілецької дивізії, який загинув 27 грудня 1944 р. (Книга пам'яті України, с. 262).

Оті червоні, мов кров, крапельки ягідок, що яскраво виблискують проти сонця на ломачинецькому подвір'ї у Михайла Боднарюка, поодинокими сльозинками впали на угорську землю села Гардоні Пусто, де знайшов вічне пристанище його батько — Федір. А грудочка рідної землі, котру з гілочкою калини ми привеземо з двоюрідним братом Романом на могилу прадіда, Федора Арсенійовича, мимоволі полегшить важкість кам'яної плити.

Вірю, що незабаром пошуки місця захоронення Кирила Тодорашка теж дадуть позитивні результати, аби ми, його нащадки, через десятиліття змогли доземно вклонитися його могилі, його життю, покладеному на вітвар миру і благополуччя Батьківщини.

Я переплив Дніпро — ніхто не дивувався...
Я ж переплив Дніпро! — і дивувався сам, — пручався він, як міг, і так телесувався — аж трепетно було дрімотним небесам.
Ходили хвилі ходором, крутили холодні чортотії геть до дна, і пагорбами чорними крутими ледь бовваніла тверді далина.
Я плив, як в космосі...

І чув стихій паролі, од вуст палючі зорі одгортав, і чув: мене приборкують поволі і течія,

і кляті пута трав.
В'язали руки водорослі люто, щоб канув я...

Щоб я навік пропав! — мов світ підводний шупальцями спрута мене вже, як свого, щомить торкав.
Я плив і плив...

Горів на тому боці яркий вогонь, він грів мене здаля, мов хто стояв у вогняній сорочці і мій двобій з водою надивляв.
До нього я дістався ще не скоро,

Віктор КОРЖ Діалог з Вічним вогнем

задиханий підбіг, дзвеніла кров...
— Ти хто? —

вогонь спитав мене суворо.

Я усміхнувся:

— Я той, що переплив Дніпро...

Він дрібно затремтів...

Він реготався! —

гірким димом в очі мої вповз, він сліз моїх щемливих дошукався і мовив, аж пройняв мене мороз:
— Тут бій колись лунав за берег правий, стогнав метал, Дніпро до дна кипів, тут батальйони йшли на переправу крізь дікі хаші вогняних стовпів.
І досі тут живе відлуння бою, земля громами виповнена вщерть, тут сто смертей гуло над головою тих, хто прийняв свою єдину смерть...

І хай тебе гордіня не лоскоче, не жди од мене й тихої хвали — перед святим лицем тієї ночі ти просто покупавсь...

Вони — перепливли!

Дмитро КАРАЦЮБА

4-В клас

Сашко і ластівка

Одного разу хлопчик Сашко йшов додому через поле і побачив Ластівку.

— Мила Ластівко, про що ти співаєш? — запитав він.

— Про квітучу весну, — відповіла вона.

— А коли ти ще співаєш? — запитав хлопчик.

— Коли пташенята мої з яєць виплуплюються! — відповіла вона. — Коли радію!

Із того часу хлопчик завжди прислухався до птахів. А мама й тато раділи, що в них такий гарний син!

Валерія СЕМЕНІХІНА,

2-В клас, 2009—2010 н. р.

Казка про веселу горошину

Жили горошинки в стручку гороху. Було їм там тісно, але весело. Вони постійно штовхалися, лоскотали одна одну.

Якось після солодкого сну всі горошинки одночасно потягнулися, і їхній дім-стручок луснув. Одна сестричка-горошинка впала на суху неродючу землю і так лишилася лежати. Аж до дощу. А найвеселіша горошинка вистрибнула зі стручка й потрапила у вологу земельку. Сонечко пригрівало її, дощик напував. Одного дня горошинка відчула, що в ній народжується нове життя. Вона зраділа і в цю мить піднялася стебельцем з-під землі. Горошинка простягнула до сонечка ручки-листочки, прикрасилася кучериками й білими квіточками. Пізніше на їхньому місці з'явилися хатки-стручки. Життя тривало!

Катерина КІЦКАЙ,

3-В клас, 2010—2011 н. р.

Жовта казка

Було жовте сонце! І воно світило жовтим саявом. Був жовтий місточок через річку і жовтий дім. І було жовте кошеня. Воно бігало повз жовті нарциси і тюльпани, які цвіли біля будинку. І так було щодня. Кошеня бігало через місточок і назад. А коли день закінчувався, був жовтий захід сонця.

Одного ранку кошеня прокинулося і побачило у віконечку жовте, дуже яскраве світло сонця. Але вставати зовсім не хотілося. Тому кошеня розфарбувало вікно в чорний колір. Так воно проспало до обіду.

Але після обіду кошеня зрозуміло свою помилку. Воно витерло ганчіркою темний колір і перфарбувало в білий. Та кошеня побачило, що й так не гарно. Тому воно просто витерло ганчіркою фарбу. Кошеня зрозуміло, що немає нічого кращого за денне сонечко, що зазирає у вікно.

Поліна ГОРТОВЛЮК,

2-Б клас, 2010—2011 н. р.

Місяць та птахи

Далеко-далеко за лісами, за широкими морями було собі містечко, але не звичайне, бо в ньому жили тільки птахи. Там завжди панувала ніч. Та через це був дар у цього міста. Щоразу місяць із пернатими розмовляв про те, про се, це дуже радувало мешканців міста.

Та одного разу молодий горобчик захотів подивитися зблизька на місяць. Мати відмовляла його й казала, що він ще малий. Та все дарма, горобчик наполягав на своєму.

— Ну добре, — сказала мати, — лети, але знай, якщо комусь хочеться порозмовляти з місяцем, то треба подарувати йому подарунок.

Казковий світ київської школи «Тріумф»

Полетів горобчик у ліс шукати подарунок. Там він знайшов місячну квітку і полетів до місяця. Місяць дуже зрадів, коли побачив такий чудовий подарунок. Вони поспілкувалися, а насамкінець місяць порадив пташці:

— Щоб не летіти через темряву, просто злітай угору та й угору.

Гліб АРУТЮНОВ,

2-А клас, 2010—2011 н. р.

Жаднучка

Жила собі на світі маленька дівчинка. Звали її Іринка. Вона була дуже розумна та гарненька. Якось матуся купила їй багато цукерок. Іринка взяла їх із собою на ігровий майданчик. Прийшла і почала ласувати ними. Діти теж захотіли скуштувати, але вона ні з ким не поділилася. Дітки назвали її “жаднучкою” і вирішили провчити дівчинку. Домовилися, що наступного разу принесуть апельсини і з нею також не поділяться. Так і вчинили. Принесли апельсини та почали їсти, а вони такі смачні, гарно пахнуть, соковиті. Іринка не витримала і попросила пригостити її, але дітки відмовили дівчинці. Вона дуже засмутилася. Іде по дорозі, плаче, а назустріч їй їжачок:

— Чому плачеш, дівчинко? — запитав він.

Розповіла вона, як усе сталося. Шкода йому стало дівчинку.

— Не плач, — сказав він. — Краще піди в садочок, нарви яблук і пригости діточок. Вони тобі пробачать.

Послухала його Іринка, так і зробила. Наступного ранку збрала в кошик яблук, грушки та ще й узвала бубличків в'язку. Пішла на майданчик. Там пригостила всіх діток і дорослих. Всі були їй дуже вдячні. І відтоді діти перестали називати дівчинку “жаднучкою”.

Із того часу Іринка завжди ділилася з дітками ласощами й іграшками.

Єлизавета ОСТАПЕНКО,

3-Б клас, 2011—2012 н. р.

Врятував сонечко

Одного разу Іванко повертався додому й потрапив у грозу. Та, на щастя, він побачив дерево й сховався під ним. Біля дерева була велетенська калюжа, у якій пливло маленьке безпорадне сонечко! Іванко побачив комашку і пожалів її: поклав у кишеню, щоб у бідолахи висохли крильця! Пішов додому з комашкою.

Удома розповів про пригоду мамі. І попросив залишити сонечко в будинку. Але неня сказала:

— Синку, якщо ми цю комашку залишимо на два, три, чотири або п'ять днів, то вона в нас може не вижити!

— А чому вона може не вижити?!

— Уяви, що сонечко — це ти, і тебе хтось забрав на декілька днів від сім'ї: мами, тата, сестри, братика, бабусі, дідуся, тітки, дядька. Скажи, тобі сподобалося б?

— Звичайно ж, ні!

Хлопець усе зрозумів і відпустив комашку. Але сонечко зрозуміло, що Іванко врятував йому життя. І захотіло допомогти учневі.

Коли той сидів над завданням про опис комахи, сонечко підлетіло до нього й допомогло!

Оксана СУХОДОЛЬСЬКА,

2-А клас, 2010—2011 н. р.

Казка про Єдиного та дракона, або

Як з'явилися єдинороди

Жив собі кінь. Одного разу він

захотів погуляти в лісі. Коли він прийшов до лісу, то побачив, що половина дерев там вигоріла, а під кушем хтось дуже тяжко зітхає. Кінь обережно зазирнув під куш і побачив маленьку лісову фею.

— Що трапилось? — стривожено спитав кінь.

І маленька фея розповіла, як щодня з-за гори прилітає жадний дракон, спалює дерева та краде маленьких звірів.

— А як же можна його подолати? — запитав кінь.

І тоді фея сказала, що дракона можна перемогти, якщо вколоти його в найнезахищеніше місце на животі. Кінь попросив прилагодити йому на голову велику колючку дикого агрусу. І в цей час почувся страшний шум. Це летів дракон. Із його пащі виривалося полум'я, яке спалювало все навколо, гинули тварини. І коли дракон почав опускатися донизу, кінь сильно відштовхнувся від землі і злетів так високо вгору, що зміг уколоти колючкою дракона. Той упав і більше не підіймався. Звірі почали дякувати коневі, а маленька фея пообіцяла, що в нього виросте справжній ріг на голові, і він зможе захистити себе, своїх рідних, друзів. Так з'явилися в природі єдинороди.

Ганна ЄФИМЕНКО,

3-А клас, 2011—2012 н. р.

Казка про принцесу

Пасхальне та її

залицяльників

Розділ І. Пихата принцеса

В одному королівстві жив цар і мав дочку — принцесу на

ім'я Пасхальне. До неї сваталося багато наречених, а принцеса тільки те й робила, що дивилася в люстерко.

До короля прибіг служник і сказав, що до королівни йдуть три останні наречені: Левеня, Вовченя і Кроленя.

Розділ II. Насміхання над нареченими

Першим увійшло Левеня. Воно стало на задні лапки і віддало честь принцесі.

Принцеса сказала:

— У тебе грива розпатлана! Як тобі не соромно?! Цар звірів називається! — і зареготала.

— Кличте сюди другого! — віддав наказ король.

Віктор Іост, 4-Б клас

І зайшло Вовченя. Воно вклонилося принцесі.

— А чому в тебе такі гострі зуби? Вовчисько! Лихий сіроманець! Ану геть!

— Давайте сюди третього! — наказав король.

Увійшло Кроленя. Тоді засурмили сурми, бо це був останній наречений. А принцеса сказала:

— Таке мале! Та ще й довговухе, а зібралось зі мною одружитись! Я йому не рівня!!!

А Кроленя сказало:

— У мене є царство. Хочеш стати принцесою в ньому? До того ж я тобі пасую! Ось послухай: Пасхальне Кроленя!

Принцеса звеліла:

— Ану геть!

Розділ III. Прихід яйця

— Дочко!!! Я цього не можу більше терпіти!!! Ти одружишся з першим, хто тобі трапиться! — сказав цар.

— Ні! — відрубала вона.

Зранку по дорозі йшло Яйце. Слуги вийшли до нього та й питають:

— Як тебе звати?

— Яйце.

— О, ти якраз до пари принцесі Пасхальне!

Вони прийшли до палацу й сказали королю:

— Ми йшли по вулиці й зустріли Яйце. Воно якраз до пари — Пасхальне!

Король сказав:

— Кличте священика! Хай він одружить мою дочку з Яйцем. Священик прийшов. Він одружив Пасхальне з Яйцем. Яйце повів Пасхальне до своєї хати.

Розділ IV. Завдання яйця

Яйце прийшло з Пасхальне до своєї хатки та й каже:

— Скоро Великдень! Дружино! Вари яйця! Я поки що піду.

Пасхальне взяла одне яйце і кинула його в остріп. На її пальці бризнуло. Вона залементувала:

— А-а-а-а-а-а-а-а!

Яйце повернулось і саме доварило яйця.

— Дружино! Пофарбуй яйця!

Пасхальне фарбувала-фарбувала, і руки в неї замастились.

— Ой, у мене руки липкі й брудні! Ой!

Яйце повернулося і дофарбувало яйця.

— Печи паску! Негайно! — сказало Яйце.

Пасхальне почала пекти паску, обпекла руку.

— Ой! Ай! Ой! Ай!

Яйце повернулось і допекло паску. Воно звеліло:

— Дружино! Посвяти пасхальний кошик!

Пасхальне вийшла з кошиком в самотню дорогу. І голосно почала жалкувати, що не одружилася з Кроленям, бо це було його королівство. Яйце почуло ці жалкування і наздогнало Пасхальне.

Розділ V. Хто ж насправді Яйце?

Потім Яйце сказало:

— Я і є Кроленя. Це я тебе так провчило, тому що ти відігнала й осоромила мене перед усіма.

— Давай справимо весілля! — сказала Пасхальне.

І вони справили пишний бенкет. На ньому були король і королева, раділи щастю своєї дочки. І жили молодята довго і щасливо.

Олеся КОРШУН,

2-А клас, 2011—2012 н. р.

Безкінечні казочки

Жило собі порося і дружило з лосеням. Порося маленьке, Порося чистеньке. Гарне, гарне порося — От і казочка уся.

Жив собі горобець.

Часто він клював хлібець.

А коли він з'їв весь хліб,

То поспати трішки ліг.

Горобець-молодець —

От і казці кінець.

Море на горі

Я була у горах,
А у горах — синє море,
А у морі підводні гори.
А на підводних горах —
Гарна мушля є.
На гітарі рибка грає —
Мушлю звеселяє.

Дивна країна

Розкажу я диво дивне,
що було зі мною,
Я була в країні, повній
шоколаду!

Там ніде не було ладу.

Цілий день лле дощ з какао.

З водопаду глазур ллється.

А льодяники — дерева.

А на них висять цукерки,

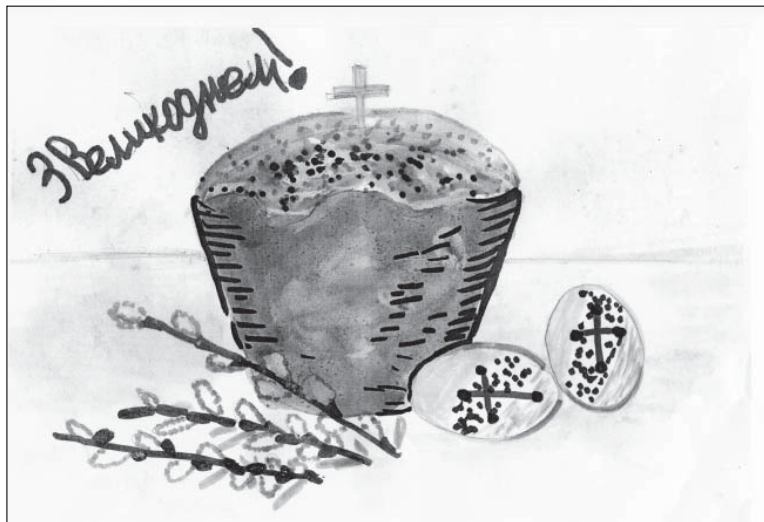
пряники і піріжки.

Усі будівлі шоколадні!

А батуту — це торти! Цукор —

це пісок!

Хочете вірте, хочете ні! Краще спробуйте самі!

Маргарита Джафарова, 4-Б клас

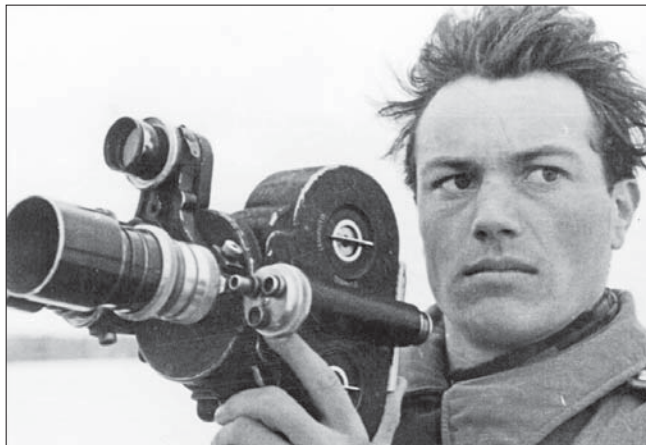

“Вінграновський повсюди” — це не лише мотто зіркового фото-та відеопроєкту, а й безкоштовний ретроспективний показ кращих фільмів режисера та актора у київському кінотеатрі “Мегаплекс”, всеукраїнський конкурс шкіл на найвиразніше декламування школяриками його поезій, музичні композиції на вірші поета, створені відомими гуртами та виконавцями. Віднині любовна лірика Вінграновського звучатиме у виконанні рок-гурту О. TORVALD, “Ріапобой” співатиме “Я сів не в той літак”, Олександр Пономарьов та “Tomato Jaws” виконали дитячі вірші “Розкажу тобі я ще й про те...” та “Що робить сонце уночі”, мама й дочка Матвієнкі озвучили “Величальну коліскову”, а гурт “Ді. Ор” — сповнений символів вірш “Тринадцять руж під вікнами цвіло”. Не менш символічно прозвучали й рядки “Може бути, що мене не буде...” у виконанні групи “Крихітка”. Цілком можливо, що вокалісти Євген Галич, Ната Жижченко, Дмитро Шуров, Едуард Приступа ще не раз шукатимуть натхнення в поезіях Миколи Вінграновського. А золоті голоси Олександра Пономарьова, Ніни та Тоні Матвієнкі наче створені для того, аби лунали в райських садах лірики Поета!

На заключному вечорі “Місяця Вінграновського” в “шоколадному” будиночку на Печерську можна було помітити і друзів поета Івана Михайловича Дзюбу та Івана Федоровича Драча, і родину знаменитого динамівця-воротаря Шовковського та телеведучу Василісу Фролову, відомих політиків та артистів. Завдяки сучасному відеопроєктові учасники вечора могли поцінувати проникливість поезодекламацій Олександра Пономарьова, Ніни і Тоні Матвієнкі, Андрія Хливнюка, Олега Михайлюти, телеведучих Маші Єфросиніної, Юрія Горбунова, Василіси Фролової, Олександра Педана, акторів Остапа Ступки і Володимира Горяньського, хореографів Олени Шоптенко і Дмитра Дікусара, гімнастки Лілії Підкопаєвої...

Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ: «Не одійде мій голос, голос мій не відлюбитьсь»

30 квітневих днів 2013 року обізначалися голосами юних і визнаних митців на це щемне сподівання і передбачення знакового талановитого шістдесятника — українського поета, прозаїка, кіноактора, кінорежисера, сценариста. “Місяць Миколи Вінграновського” — це розмаїття сучасних за духом і майстерно втілених ініціатив Благодійного фонду імені поета та його голови — Андрія Вінграновського. Андрій Миколайович зазначив: “Ми поставили за мету заново розкрити Україні багатогранність особистості Миколи Вінграновського, разом згадати талановиту людину, яка творила поза часом”. А ми додамо: поєднати, злити воедино любов і захоплення тих, хто знав і пам’ятає митця, із зачуванням і захватом тих, хто його для себе щойно відкрив.

— Навіщо, — запитає читач-скептик, — так багато розкручених імен зі світу спорту і шоу-бізнесу залучати у зосереджену тишу поетичної робітні митця?

— Для того, — відповім, — щоб не припала поезія Вінграновського музейними порохами. Щоб

її живе, пульсуюче пристрасями слово озвалось голосами тих, до кого прислухається молодь. Щоб сьогоднішні вісімнадцятилітні юнаки і дівчата шукали співзвучності своїм почуттям у слові поетичним, а не в примітивному російському шансоні...

Фото Анни Базими

Андрій Вінграновський і Ганна Герман оглядають виставку

Діти з 19 міст і селищ України охоче взяли участь у всеукраїнському конкурсі шкіл на найвиразніше прочитання поезій видатного поета-шістдесятника, що почався ще в лютому, а головного переможця визначали користувачі соціальної мережі “ВКонтакте”. Найбільше голосів отримали учні 8-А класу Полтавської школи № 38, учні 5-А класу спеціалізованої школи № 159, вихованці 3 класу “Кияночки” (школа-садок) зі столиці та школярі Сіверськодонецького навчально-виховного комплексу “НаУКМА”. Первомайська школа № 17 імені Миколи Вінграновського надіслала для конкурсу відео та серію ексклюзивних знімків зі шкільного музею поета. Всі інші учасники-школярі теж показали себе яскравими та винахідливими — жаль, що призвів місць для них забракло.

Конкурс ілюстрацій до поезії М. Вінграновського уже має своє втілення: 17 найкращих робіт відібрано до нової книги видавництва “Фоліо” “Вінграновський. Вибране”.

“Берег надії”, “Климко”, “Повість полум’яних літ”, “Тихі береги” — фільми, у яких Микола Сте-

панович виступив режисером, сценаристом, актором або й одразу у кількох іпостасях, демонструвалися з 10 до 30 квітня у столичному “Мегаплексі”. Один із найвідоміших учнів Олександра Довженка Вінграновський мав невичерпний кінематографічний потенціал, але йому не дали його розкрити до кінця — у 70-х він залишив кінематограф на 10 років, і повернувся до кінотворчості для того, аби зняти документальні фільми про свого вчителя й друга та про козацькі столиці України, — визвольного-козацька тема була його мрією. Роман про Северина Наливайка, як і втілення образу головного героя, могла б зняти і зіграти лише одна людина — Микола Вінграновський. Але — не судилося.

“Місяць Миколи Вінграновського” мав ще й дуже теплі, “домашні” прояви: це проекти “На каву з Вінграновським” — у мережі кав’ярень “кофе Хауз” кожен відвідувач міг придбати і чашку кави, і вірші поета, та ініціатива, за якою кожен користувач соціальної мережі Facebook міг надіслати своє фото з творами Миколи Вінграновського та, зібравши певну кількість позначок “подобається”, отримати у подарунок набір листівок із вибраними віршами поета. Цікаво, що у проекті взяли участь представники всіх вікових категорій, різних національностей, із різних країн світу. До речі, понад 90 % учасників акції — молодь.

Найулюбленішим поетом Миколи Вінграновського був Тарас Шевченко. Думаю, що у рік 200-річчя Кобзаря 79-річний Вінграновський (“може бути, що мене не буде...” — хто міг подумати, що він не доживе до свого бо-дай 80-річчя?!) порадив би своєму улюбленому синові Андрієві здійснити гоноровий і дуже український проект “2014. Березень Тараса Шевченка”. І люди б його підтримали! З вдячністю.

Любов ГОЛОТА,
за матеріалами
Благодійного фонду імені
Миколи Вінграновського

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

**на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.**

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у травні — 21 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

